

Bakgrunn for utredningsprogram

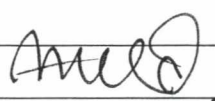
Selskaper/saker:

SAE Vind DA / Skarsøya og Ertvågøya øst vindkraftverk

Fylker/

kommuner: Møre og Romsdal / Aure kommune

Ansvarlig: Arne Olsen, KE

Sign.:

Lisa Vedeld Hammer / Kari L.

Saksbehandler: Mangset

Sign.:

Dato: 22 DES 2009

NVE 200803840-36, 200707960-64

Vår ref.: kn/liha

KE 51/09

Sendes til: Alle tiltakshavere. Berørte kommuner og andre hørings- og orienteringsinstanser orienteres om utredningsprogrammet.

Middelthuns gate 29

Postboks 5091 Majorstua

0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95

Telefaks: 22 95 90 00

E-post: nve@nve.no

Internett: www.nve.no

Org. nr.:

NO 970 205 039 MVA

Statkraft Agder Energi Vind DA – meldinger om vindkraftprosjekter i Aure kommune i Møre og Romsdal fylke. Sammenfatning av høringsuttalelser og fastsetting av utredningsprogram.

Innhold

1	Innledning	2
2	Behandlingsprosessen	4
2.1	Høring	5
2.2	Møter	5
3	Innkomne merknader	5
3.1	Lokale myndigheter	5
3.2	Regionale myndigheter	6
3.3	Sentrale myndigheter	7
3.4	Nettselskaper	9
3.5	Tekniske instanser	10
3.6	Interesseorganisasjoner	10
3.7	Grunneiere og privatpersoner	14

3.8	Merknader fra Miljøverndepartementet	20
3.9	Tematiske konfliktvurderinger	20
3.9.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger	20
3.9.2	Tematisk konfliktvurdering av de tre planlagte vindkraftverkene	21
4	Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk	22
5	NVEs vurdering	22
5.1	Tiltaksbeskrivelse	22
	Beskrivelse og begrunnelse for tiltakene	22
	Forholdet til andre planer	23
	Infrastruktur og nettilknytning	23
5.2	Prosess og metode	24
5.3	Tiltakets virkninger for miljø og samfunn	25
5.3.1	Visuelle forhold	25
5.3.2	Naturmangfold	27
5.3.3	Forurensning (støy, skyggekast og annen forurensning)	27
5.3.4	Nærings- og samfunnsinteresser	28
5.4	Annet	29
5.4.1	Ny plan- og bygningslov	29
5.4.2	Sumvirkninger	29
5.4.3	Nedleggelse av vindkraftverket	29
5.4.4	Ising og iskast	30
5.4.5	Grunneieravtaler	30
5.4.6	Livskvalitet/helse	30
5.4.7	Oppdatert melding	30

1 Innledning

Våren 2008 tok NVE og Enova SF initiativ til å samarbeide om en mulighetsstudie for landbasert vindkraft. Ut fra kapasitet i nettet, er det gjort en vurdering av hva som er teknisk realiserbart av landbasert vindkraftutbygging i Norge frem mot 2025. I arbeidet er det lagt til grunn ledig kapasitet i eksisterende nett, og Statnett sin nettutviklingsplan for sentralnettet 2008-2025. I mulighetsstudien er Norge, med unntak av Østlandet, delt inn i åtte regioner ut i fra nettkapasitet og flaskehalser. Studien viser at NVE har til behandling vesentlig flere vindkraftprosjekter enn det er plass til i det eksisterende nett i regionen.

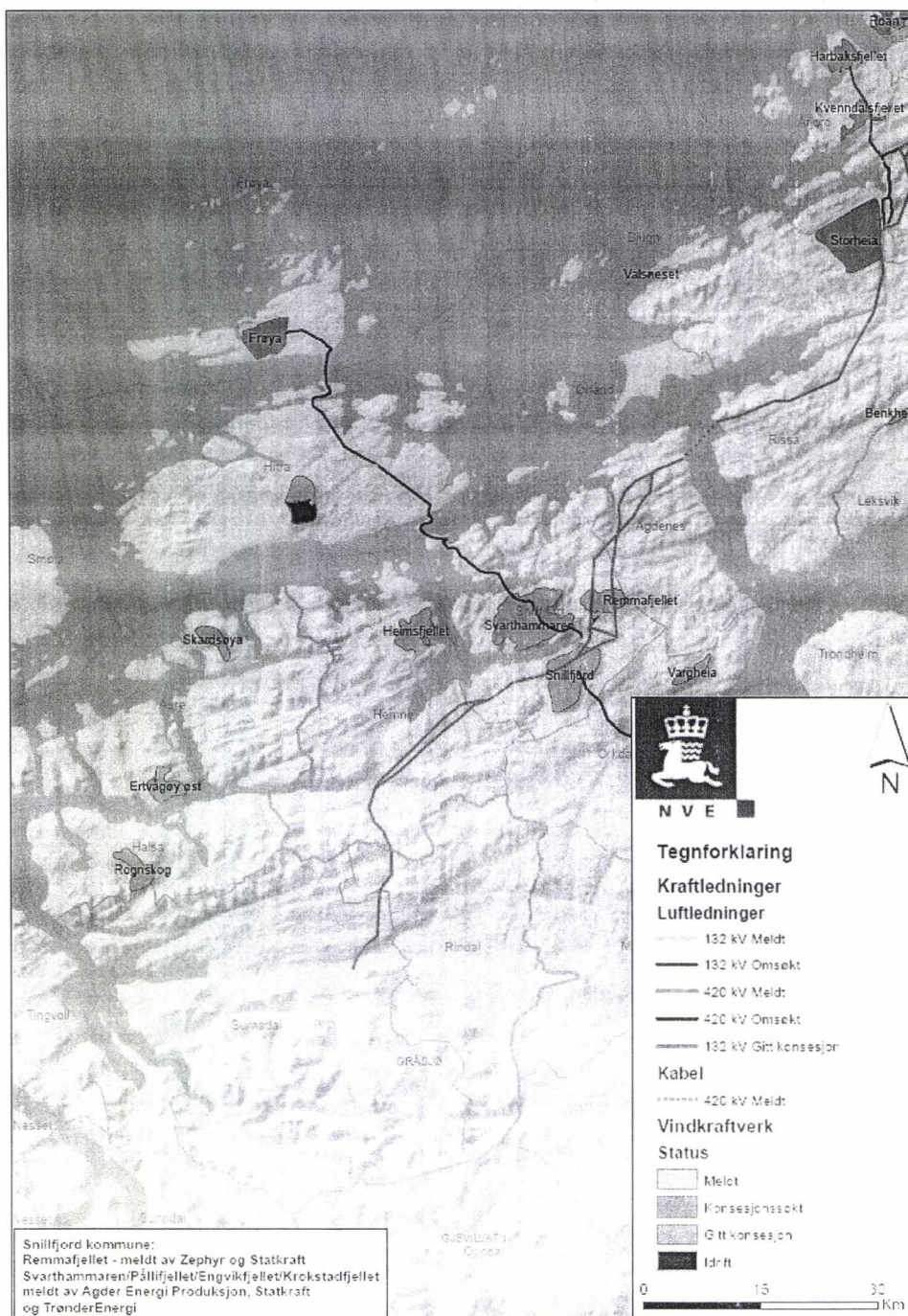
I tillegg til Skardsøya og Ertvågøya øst vindkraftverk i Aure kommune har NVE mottatt melding om Rognskog vindkraftverk i Halså kommune. Det er også meldt omfattende planer om vindkraftverk i Sør-Trøndelag.

NVE har tatt initiativ til å samordne behandlingen av de ulike prosjektene i tid slik at de kan vurderes i sammenheng. Dette skyldtes blant annet et behov for å vurdere ledig kapasitet i kraftnettet opp mot den planlagt økte produksjonskapasiteten.

NVE har gjennomført offentlige høringer av vindkraftprosjektene på Nordmøre. Dette bakgrunnsnotatet omhandler meldingene som ble hørt på forsommeren 2009. På grunnlag av vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, forslag til utredningsprogram, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, fastsetter NVE et utredningsprogram for det enkelte tiltaket. Utredningsprogrammet følger i eget brev til tiltakshaver.

I notatet sammenfattes og drøftes de høringsuttalelser som har kommet inn til følgende meldinger med total installert effekt på ca. 160 MW:

- Melding om Skardsøya vindkraftverk. Vindkraftverket er planlagt med en installert effekt på mellom 50 MW og 70 MW. *I planområdet er det planlagt å bygge maksimalt 50 vindturbiner hver med en installert effekt på 2-5 MW. Antatt årlig produksjon fra vindkraftverket er på 300-360 GWh. Tiltakshaver: SAE Vind.*
- Melding om Ertvågøya øst. Vindkraftverket er planlagt med en installert effekt på 90 MW. *I planområdet er det planlagt å bygge ca.30 vindturbiner hver med en installert effekt på 3 MW. Antatt årlig produksjon fra vindkraftverket er på 250 GWh. Tiltakshaver: SAE Vind.*

Kartet viser planlagte vindkraftprosjekter på Nordmøre og i Sør-Trøndelag.

2 Behandlingsprosessen

NVE har behandlet meldingene etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning.

2.1 Høring

Prosjektene ble sendt på høring til berørte instanser den 7.5.2009 med frist for uttalelser innen den 3.7.2009.

Følgende instanser/organisasjoner fikk meldingene til uttalelse: Surnadal kommune, Aure kommune, Halså kommune, Møre og Romsdal fylke, Riksantikvaren, Direktoratet for naturforvaltning, Statens landbruksforvaltning, Statens strålevern, Luftfartstilsynet, Avinor AS, Forsvarsbygg, Friluftslivets fellesorganisasjon, Den Norske Turistforening, Norges naturvernforbund, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Møre og Romsdal, Norsk Ornitologisk forening, Norges Miljøvernforbund, Bellona, Kristiansund og Nordmøre Turistforening, Norges bondelag, Møre og Romsdals bonde- og småbrukarlag, Fortidsminneforeningen i Romsdal, Fortidsminneforeningen på Nordmøre, EVAK, ZERO, WWF, Natur og Ungdom, Nordmøre friluftsråd, Forum for Natur og friluftsliv i Møre og Romsdal, NHO Reiseliv Midt-Norge, Statens vegvesen region Midt-Norge, Statnett SF, Istad Nett AS, Metrologisk institutt, Telenor, Norkring AS, Allskog, Norskog, Energibedriftenes Landsforening, Svorka Energi AS, Nordmøre Energiverk AS, Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Norsk institutt for by- og regionsforskning, DSB Region Midt-Norge, Enova SF.

NVE har forelagt utredningsprogrammet for Miljøverndepartementet iht. forskrift om konsekvensutredning av 1. april 2005 § 7.

2.2 Møter

NVE arrangerte offentlig møte på Bergtun forsamlingshus tirsdag 26.5.2009 kl 1900. På møtet orienterte NVE om behandlingsprosessen for meldingene og tiltakshaverne orienterte om de planlagte prosjektene og planene for gjennomføring. Totalt møtte ca. 60 personer på det offentlige møtet. NVE avholdt orienteringsmøte for lokale og regionale myndigheter på rådhuset i Aure onsdag 27.5.2009.

3 Innkomne merknader

Det har kommet inn ca. 60 merknader til meldingene og forslagene til utredningsprogram for de to vindkraftverkene. Mange høringsinstanser har uttalt seg generelt til planene om vindkraft i regionen. Enkelte høringsinstanser har innlemmet merknader til ett eller flere konkrete prosjekt i sine høringsuttalelser. NVE finner det derfor hensiktsmessig at det utarbeides et samlet notat som bakgrunn for fastsettelsen av det enkelte utredningsprogram for de to meldte vindkraftprosjektene.

3.1 Lokale myndigheter

Aure kommune skriver i brev av 3.7.2009 at meldingene for Skardsøya og Ertvågøya øst vindkraftverk ble behandlet i Hovedutvalg for kommuneutvikling 1.7.2009, hvor følgende ble vedtatt:

Aure kommune har følgende merknader til meldingen:

"Områdene som vil inngå som temaer i utredningsprogrammet fanger opp de fleste aktuelle problemstillinger som har vært løftet inn i møter med tiltakshaverne.

Aure kommune har i tillegg noen få lokale utfordringer som en ber om blir løftet inn i utredningsprogrammet.

Andre samfunnsmessige virkninger:

Virkninger for tømmerdriften i de områdene der det er aktuelt. I 2008 var det i Aure kommune en avvirkning av tømmer på ca. 8500 m³. Ut fra samla ressurser kunne uttaket vært langt høyere. Evt. utbygging av vindkraft vil bety en betydelig anlegging av veger. Det bør derfor være interessant å få vurdert om det er, og evt. potensialet for synergier i forhold til tømmerdriften.

Infrastruktur:

Det foreligger potensial for en viss utbygging av vannbaserte småkraftverk omkring i Aure kommune. En realisering av slike anlegg vil forutsette at produsert kraft fra disse anleggene også skal inn på nett. Aure kommune ber om at dette blir hensyntatt og drøftet i utredningene.

Aure kommune forstår det slik at det er lokale oppfatninger om anlegging av vegtraseer inn i utbyggingsområdene som avviker fra forslagene som er presentert i meldingen. Kommunen ber om at dette, dersom det aktualiseres gjennom høringsuttalelser, blir grundig vurdert av NVE og at det evt. settes krav til nærmere utredning.

Aure kommune forstår det slik at det er lokale oppfatninger om anlegging kraftledningstraseer inn i utbyggingsområdene som avviker fra forslagene som er presentert i meldingen. Kommunen ber om at dette, dersom det aktualiseres gjennom høringsuttalelser, blir grundig vurdert av NVE og at det evt. settes krav til nærmere utredning.

Aure kommune har følgende punkter de krever belyst i utredningen:

- 1. Konsekvensutredning må omfatte alle planlagte tiltak, også tiltak som ligger utenfor selve vindparkens område, men som er nødvendige for gjennomføring av tiltaket.*
- 2. Gjennom utredningen må en bestrebe seg på kartlegge den lokale bruken av området, både til næringsutøvelse og friluftsliv/turområdet.*
- 3. Forholdet til inngrepsfrie naturområder må avklares.*
- 4. Det ønskes utredning av hvilke tiltak som er aktuelle som konsesjonsvilkår når det gjelder gjenoppretting av terrenginngrep og fjerning av installasjoner”.*

3.2 Regionale myndigheter

Møre og Romsdal fylke skriver i høringsuttalelse av 29.6.2009 om Skardsøya vindkraftverk at meldingen er stram og standardisert under pkt. 6.2 Kulturminner og kulturmiljø. Fylket mener at kartfestingen av kulturminner i Aure kommune er mangelfull i databaser som Askeladden, og påpeker at både automatisk fredede kulturminner og kulturminner fra nyere tid er å finne i planområdet. Disse er både knyttet til militærhistorie, maritim historie, stedsnavn, tro, tradisjoner og huler, utmarksressurser og fangst, ferdsel, kulturmiljøer og friluftsområder. Møre og Romsdal fylke vil stille krav om arkeologisk registrering etter § 9 i kulturminneloven. Videre bes det om at man, grunnet de kulturhistoriske interessene i området rundt Finset-Kaland og opp mot Jutulhola/Vettaheia, trekker møllepunktene lengst mulig bort fra disse områdene. Fylket peker også på viktigheten av å visualisere hvordan en planlagt vindpark vil se ut fra vest-sørvest.

Fylket ber om en redegjørelse om hvilke konsekvenser tiltaket vil kunne få for biologisk mangfold, både innenfor planområdet inkludert adkomstveger og eventuelle havneanlegg, og tilgrensende områder. Det må redegjøres for eventuelle hydrologiske endringer som kan virke inn på plante- og dyrelivet. Det bes også om at konsekvenser for inngrepsfrie områder utredes. Fylket minner om retningslinjene i fylkesdelplan for inngrepsfrie områder i Møre og Romsdal. Videre ber fylket om at

eksisterende og planlagte vindkraftverk i området, også i nabofylket blir satt i sammenheng og at de samlede konsekvensene for tiltaket blir utredet.

Møre og Romsdal fylke konkluderer i sin høringsuttalelse av 29.6.09 om Ertvågøya øst vindkraftverk at de er fornøyd med hovedtrekkene i forslaget til utredningsprogram, men opplyser at det vil bli stilt krav om arkeologisk registrering etter § 9 i sammenheng med planen. Fylket påpeker at kartfestingen av kulturminner i databaser som Askeladden er mangelfull og ikke representativ for de faktiske kulturminnene i Aure kommune. Fylket presiserer at de manglende registreringene gjør det viktig med en vurdering av potensialet for ikke kjente kulturminner slik det er satt opp i punkt 6.2.2 i Forslag til utredningsprogram, og videre hvordan eventuelle direkte og indirekte konflikter kan unngås ved plantilpasning.

Møre og Romsdal fylke gjør oppmerksom på kulturminner knyttet til utmarksressurser og fangst i området. Det påpekes at fordi havet stod høyere i steinalderen enn i dag, vil det eksempelvis mellom Foldfjorden og Arasvik være stort potensial for funn fra steinalderen. Veger og ledningstraseer som skal føres opp til vindkraftverket, fra lavereliggende områder må ta hensyn til dette. Møre og Romsdal fylke sier seg fornøyd med utredningsprogrammet når det gjelder støy, forurensning og friluftsliv.

3.3 Sentrale myndigheter

Riksantikvaren (RA) gir i brev av 12.8.2009 en felles uttalelse til melding om Skardsøya, Ertvågøya øst i Aure kommune og Rognskog vindkraftverk i Halså kommune.

RA opplyser om at kartfesting av kulturminner i kulturminnedatabasen Askeladden er svært mangelfulle både for Skardsøya og Ertvågøya, da det ikke ble utført registreringer for økonomisk kartverk på 70- og 80-tallet. Manglende registreringer gjør det særdeles viktig å få kartlagt kulturminner i planområdet og nærområdet i tilstrekkelig grad i forbindelse med konsekvensutredningen. RA viser til Møre og Romsdal fylkes gjennomgang av kulturhistoriske forhold i sin høringsuttalelse.

RA peker på at det tyske kystfortet Stützpunkt Meland på Skardsøya nå blir tilrettelagt med skilt og informasjon. Under Napoleonskrigene ble det i 1809 bygd en optisk telegraflinje fra Trondheim til Kristiansund, og ett av telegrafpunktene lå i dette området. RA ser det som sannsynlig at det ligger ikke registrerte gravminner på vestsiden av øya. Bukter og vikar vil her ha marinarknologisk interesse. Det er not- og svalgangsnaust i området, og dette er prioriterte kulturminner i Aure kommune.

Den store Jutulhola ligger i nordvestgrensa til det avmerkede planområdet for vindparken på Skardsøya. Stedsnavn som Hallardalen og Bokkhola tyder på at det er potensial for ikke registrerte huler og hellere i/ved området. RA peker på at disse er svært viktige kulturminner grunnet de gode bevaringsforholdene.

Det påpekes at det både på Skardsøya og Ertvågøya er mange setervoller. I tilknytning til disse mener RA at det er potensial for å finne automatisk fredede kulturminner knyttet til produksjonsanlegg for tjære, kull og jern, samt jakt og fiske. På Skardsøya er det ferdselsveger mellom bygdene, blant annet mellom Finset og Skipnes. På Ertvågøya kan man finne steinalderbosteder i de lavereliggende områdene mellom Foldfjorden og Arasvik.

RA påpeker at det foreligger planer for tilrettelegging av området Finset-Kaland som et kulturmiljø i nær tilknytning til kystleia. Her er det både maritim historie og militærhistorie, huler, eldre notnaust, gårdsmiljø og andre kulturminner. RA viser til merknadene fra kulturminneforvaltningen i fylket, og

peker på de nevnte kulturminneverdiene og at konsekvenser for disse må komme klart fram i konsekvensutredningen.

RA har følgende generelle innspill til utredningsprogrammet:

"Nødvendige elementer for en skildring av det kulturhistoriske innholdet i landskapet er en skildring av influensområdet, historisk bruk av området gjennom tida, identifisering og vurdering av viktige strukturer og kulturmiljø som vises i landskapet i dag. Standpunkt for visualiseringer må velges også med viktige kulturmiljøer som utgangspunkt. Visualiseringsstandpunkter bør velges ut etter direkte kontakt med lokale og regionale myndigheter som kjenner områdene godt. Innenfor planområdene må det gjøres mer detaljerte undersøkelser av kulturminner og kulturmiljø. Dette gjelder også infrastruktur og andre tiltak i tilknytning til realisering av tiltaket. RA mener at feltregistreringer er nødvendig for å få et godt nok grunnlag til å vurdere konsekvensene for kulturminner. Undersøkelser etter kulturminneloven § 9 bør inngå som et grunnlag for dette".

RA har følgende konkrete innspill til utredningsprogrammet for kulturminner og kulturmiljø:

- *Avgrensning av et influensområde med den visuelle virkningen som utgangspunkt. I samarbeid med landskapstema.*
- *En kortfattet skildring av influensområdets kulturhistorie*
- *Verdivurderinger av området og evt. avgrenset kulturmiljø og kulturminner*
- *Automatisk fredede kulturminner, vedtaksfredet og andre nyere tids kulturminner samt kulturmiljø innen planområdet skal kartfestes og skildres.*
- *Det skal gjøres registreringer av automatisk fredede kulturminner innen planområdet ved hjelp av en grundig visuell befarings. Det bør også gjennomføres undersøkelser etter kulturminneloven § 9 i sammenheng med KU eller parallelt.*
- *Det skal gjøres verdivurderinger av området og eventuelt avgrensa kulturmiljøer og kulturminner.*

Vurdering av konsekvenser:

- *Tiltakets direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø i forhold til grad av berøring, reduksjon av kilde- og opplevingsverdi vurderes, også visuell påvirkning.*
- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, nærmere undersøkelser av kulturminner og kulturmiljø før gjennomføring av tiltaket.*
- *Vurdering av behovet for, og eventuelt forslag til, undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre de faktiske virkningene av tiltaket på kulturminner og kulturmiljø*

Avbøtende tiltak og plantilpasninger i forhold til kulturminner og kulturmiljø må vurderes.

Direktoratet for naturforvaltning skriver i uttalelse av 8.9.2009 at de mener det er viktig at konsekvensutredningen omfatter alle områder innenfor en radius på 10 km fra planområdet. I tillegg bør konsekvensutredningen ta med spesielt viktige områder og landskap utover 10 km. Videre mener direktoratet det er viktig at utredningen omfatter vurdering av alternative områder for friluftsliv i de tilfeller der friluftslivsmuligheter går tapt. Det er helt nødvendig at det gjennomføres ny kartlegging av naturtyper, bestander, hekkstatus og viktige funksjonsområder for biologisk mangfold i og i tilknytning til planområdet, i følge direktoratet. Kartleggingen bør ha fokus på ansvarsarter/rødlistearter som havørn, kongeørn, hubro, vandrefalk, lom og fjellvåk. Kartleggingen bør også ha avdekke om vindkraftutbyggingen berører viktige trekkruer for fugl. Direktoratet mener konsekvensutredningen bør tall- og kartfeste bortfall av INON. Bortfallet bør tallfestes som

prosentandel av inngrepsfritt område både i kommunene og fylket/regionen. Videre mener direktoratet at kumulative effekter bør utredes i forhold til landskap, fugletrekk og rødlistearter. Undersøkelsene bør gjennomføres med felles metodikk og det bør stilles krav om at resultatene tilrettelegges slik at de kan legges inn i nasjonale miljøbaser.

3.4 Nettselskaper

Statnett viser i brev av 1.7.2009 til oversendt melding om Skardsøya, Ertvågøya Øst og Rognskog vindkraftverk. Statnett oppsummerer i sin høringsuttalelse av 1.7.2009 at de tre vindkraftverkene utgjør en installert effekt inntil 230 MW, og at nettløsninger og nødvendige tiltak for implementering av vindkraften i nettet i begrenset grad er utredet. Statnett vil bidra til å legge til rette for ny kraftproduksjon i området, og påpeker at det vil være nødvendig med etablering av ny nettkapasitet både i regional- og sentralnettet før den planlagte vindkraften kan etableres. Statnett påpeker at eksisterende regionalnett i området ikke har kapasitet til å ta imot de planlagte vindkraftverkene samlet sett, og sannsynligvis heller ikke de enkelte vindkraftverkene hver for seg. Det er heller ikke tilstrekkelig kapasitet på 132 kV sentralnettsledningen Orkdal – Trollheim – Ranes – Aura. Statnett vurderer transformering i Trollheim mellom 132 kV og 300/420 kV som et mulig tiltak for å avlaste 132 kV ledningen mellom Ranes og Aura, men dette må studeres nærmere i sammenheng med aktuelle nødvendige tiltak i regionalnettet.

Statnett påpeker også at enkelte av eksisterende ledninger i området er relativt gamle, og at det i de kommende årene vil være behov for en del reinvesteringer. I den forbindelse kan det også vurderes omstrukturering av nettet i området.

Det vil være nødvendig å gjennomføre nettanalyser av konsekvensene for regional- og sentralnettet i området som følge av den nye vindkraften. Statnett forutsetter at vindkraftaktørene tar initiativ til dette. Den meldte vindkraftproduksjonen må også sees i sammenheng med annen planlagt produksjon i området, som småkraft.

Når det gjelder spesifikke nettløsninger som er skissert i meldingene vil Statnett i denne omgang begrense seg til å påpeke følgende:

- *Av veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) fremkommer at T-avgreininger normalt ikke skal forekomme på nett over 200 kV, og heller ikke på viktige 132 kV ledninger.*
- *Ny 420 kV ledning Trollheim–Tjeldbergodden har konsesjon fra NVE, men er påklaget til OED. Ledningen ble konsesjonssøkt i forbindelse med planene om gasskraftverk på Tjeldbergodden og konsesjonen er knyttet til dette. Strekningen mellom Trollheim og Vinjeøra kan være aktuell å videreføre som en del av en ytre nord-sør forbindelse gjennom Midt-Norge. En videreføring av 420 kV ledningen fra Vinjeøra til Tjeldbergodden må eventuelt vurderes nærmere som en del av en studie som nevnt foran. Skardsøya vindkraftverk vil alene ikke utløse et slikt tiltak.*

For øvrig legger Statnett til grunn at konsesjonær følger krav i Forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (Fos) og Forskrift om leveringskvalitet (FoL). Systemansvarlig legger til grunn at konsesjonær informerer systemansvarlig om anlegget i god tid før planlagt idriftsettelse. Veileder for funksjonskrav i kraftsystemet (FIKS) følges. Eventuelle avvik i forhold til FIKS skal avklares før vedtak om idriftsettelse kan gjøres.

Istad Nett AS viser i brev av 12.6.2009 til melding for Skardsøya, Ertvågøya øst og Rognskog vindkraftverk og uttaler seg som regionalt utredningsansvarlig for Møre og Romsdal. Istad Nett AS skriver at eksisterende nett ikke har tilstrekkelig kapasitet for noen av de aktuelle vindkraftverkene dersom en skal unngå periodevis nettbegrensninger. Det påpekes at det i meldingen for Skardsøya er

vist til et notat om nettkapasitet ut fra Tjeldbergodden for det nå etablerte reservekraftverket, hvor det antydes en innmatingskapasitet ved tunglast på 95 MW som kan heves til 150-190 MW ved oppsplitting av nettet. I den sammenhengen vil Istad Nett presisere at innmatingskapasiteten ved lettlast kan være ned mot 0 MW ved inntakt nett, og at oppsplitting av nettet ikke kan aksepteres som en normalsituasjon. Ledningen Trollheim–Ranes–Aura er bygget i 1953 for 40 °C og vil være begrensende. Det påpekes at 132 kV kabelen mellom Nordheim og Kristiansund også tidvis er en flaskehals. I tillegg til de aktuelle vindkraftverkene er det flere andre planlagte prosjekter som kan medføre overskudd i området.

Istad Nett AS konkluderer med at både begrensninger i eksisterende 132 kV nett, høy alder på deler av nettet og omfattende planer om ny produksjon tilsier behov for utredning av en samordnet nettutvikling for regional- og sentralnettet på Nordmøre. Istad Nett ser ut fra et stort og økende kraftunderskudd i Midt-Norge positivt på etablering av ny produksjon i form av vindkraft i Møre og Romsdal.

3.5 Tekniske instanser

Avinor AS skriver i felles høringsuttalelse av 1.7.2009 om Skardsøya, Ertvågøya og Rognskog vindkraftverk at planområdene for vindkraftverkene ligger 27–45 km fra nærmeste lufthavn, Kvernberget lufthavn, Kristiansund. Avinor AS konstaterer at meldingenes forslag til utredningsprogrammer allerede har innarbeidet et punkt om konsekvenser for luftfart, radaranlegg og kommunikasjonssamband skal utredes. Avinor AS mener at programmene med dette dekker de nødvendige utredningsbehovene i forhold til lufthavna og lufttrafikken.

Norkring skriver i høringsuttalelse av 2.7.2009 om melding for Ertvågøya øst at de har vurdert de endrede utbyggingsplanene og avvikene fra meldingen, og konkluderer med at det er svært liten risiko for forstyrrelser på sendinger som følge av et eventuelt vindkraftverk i området.

3.6 Interesseorganisasjoner

EVAK (En vindmøllefri Aure kommune) skriver i sin høringsuttalelse av 27.7.2009 at fire retningslinjeområder for mulig vindkraftutbygging som fra starten lå inne i forslag til ny kommuneplan ble fjernet ved siste behandling i hovedutvalget. Det siste høringsutkastet for kommunedelplan var dermed uten retningslinjeområder for vindkraft. EVAK mener derfor at meldingene for utbygging av vindkraftverk på Ertvågøya øst og Skardsøya er i strid med gjeldende kommuneplan.

EVAK skriver at utbyggingsområdet til Skardsøya vindkraftverk vil omfatte storparten av et INON – område som er lokalisert oppe på fjellet, og påpeker at det ikke er opplyst om dette i meldingen. EVAK presiserer at INON – området på Skardsøya er ubrutt fra fjord til fjell.

EVAK påpeker at en rekke rødlistede fuglearter er registrert i og omkring det aktuelle utbyggingsområdet. Her nevnes hubro, hønehauk, fjellvåk, kongeørn, vandrefalk, vipe, storspove, varsler, gråspett, kvitryggspett og tretåspett. Videre påpekes at det langs Mellandsfjellet skapes sterke termiske vinder der særlig rovfugl utnytter luftstrømmene over fjellet og inn i utbyggingsområdet. EVAK påpeker at Mellandsvågen naturreservat med tilhørende store sjøområder er et Ramsarreservat med internasjonal vernestatus, og at fjellområdet på Skardsøya er et viktig turterreng både for fastboende og for alle som har hytter og fritidsboliger i området. Det opplyses videre om at Skarsøya sammen med Lesundøya og Gridsvågøya har vært de mest attraktive stedene for hytteutbygging i Aure, og at det i den nylig vedtatte kommuneplanen fram til 2019 ligger en målsetting om en økning av antall hytter i Aure kommune.

EVAK opplyser om at deler av nedslagsfeltet til Skar vannverk, som forsyner et betydelig antall husstander, med stor sannsynlighet vil komme til å ligge innenfor utbyggingsområdet. EVAK påpeker at helse ikke er omtalt som tema i utredningsprogrammet, og krever at tiltakshaver tar problematikk i forhold til lavfrekvent støy på alvor. EVAK fremmer krav om at det utarbeides visualiseringer av turbiner, kraftledninger og veier fra lokalitetene i nær- og fjernområdet, som får sikt mot fjellet på Skarsøya og har konkrete forslag til visualiseringspunkter.

EVAK lister opp feil og mangler i den framlagte meldingen om vindkraftverk på Ertvågøya. I hovedsak er dette feil og mangler som skyldes at meldingen omfatter både Ertvågøya øst og vest. EVAK påpeker at fordi det er fremlagt to meldinger, den første for Ertvågøya øst og vest og den andre for Bergefjellet som en utvidelse av Ertvågøya vest, er det vanskelig å oppnå oversikt over antall turbiner, installert effekt og årsproduksjon på den gjenstående lokaliteten på Ertvågøya øst. EVAK mener det må være i strid med gjeldende lov og regelverk at det de omtaler som feilaktige og misvisende dokumenter legges ut til offentlig høring, og krever at korrigert melding med tilhørende revidert kartbilag utarbeides og legges ut til ny høring med samme høringsfrist som opprinnelig.

EVAK anmoder NVE om å kreve at Statkraft Agder Energi Vind DA framlegger en komplett liste med navn, gårds- og bruksnummer over grunneiere de har avtale med og over grunneiere det ikke foreligger avtale med for Ertvågøya Øst. Videre skriver EVAK at det i meldingen er avvikende arealoppgaver. Planområdet for Ertvågøya øst er oppgitt til 8km², mens kart og grunneierliste fra NVE som EVAK har fått tilgang til viser et areal på 12,3 km².

EVAK mener at meldingen ikke skulle vært godkjent til høring også fordi den mangler utredning av en eller flere traseer for fremføring av ny kraftledning. Det påpekes at mange flere grunneiere enn de som berøres av vindturbinutbyggingen vil bli berørt av en kraftledning. EVAK har vært i kontakt med Istad Nett som på det daværende tidspunkt ikke kunne gi noen informasjon om nettløsning i Aure kommune dersom det blir utbygging av vindkraft i kommunen. EVAK skriver at de krever en analyse av hva som evt. må til av nye kraftledninger i området. EVAK krever også at det foretas detaljerte utredninger vedrørende faren for helseskader og plager knyttet til nye kraftledninger.

EVAK påpeker at det fra tilgjengelige kart og beskrivelse ikke er mulig å oppnå oversikt over hvor det er planlagt adkomstveger opp til utbyggingsområdet, og mener at terrenginngrepene det er snakk om burde vært utredet og presentert i meldingen.

EVAK krever at fare for iskast og turbinhavari utredes grundig og at det stilles strenge krav til avstander fra turbinene til sikker sone. EVAK krever også at faren for forurensning i forbindelse med turbinhavari utredes. I denne sammenhengen påpeker EVAK at bebyggelsen rundt utbyggingsområdet på Ertvågøya øst kun har privat vannforsyning gjennom brønner eller lignende. EVAK krever også at tiltakshaver går i dialog med eierne av et settefiskanlegg i Ertvågen som benytter vann fra deler av nedbørsfeltet på fjellet.

EVAK skriver at de forutsetter at tiltakshaver og NVE tar problematikk med helseskader fra lavfrekvent støy fra vindturbiner på alvor og at alle tilgjengelige data hentes inn og presenteres samlet i det videre utredningsarbeidet. EVAK krever en utredning av om at det er forskjell på mengde lavfrekvent støy fra turbiner som er montert på sand eller grus og turbiner som er montert i fast fjell.

Det påpekes at på Ertvågøya vil størsteparten av et INON-område bli borte ved en eventuell utbygging og være en trussel mot det biologiske mangfoldet. Av rødlistede fuglearter i utbyggingsområdet lister EVAK opp hubro, hønsehauk, dvergspett, fjellvåk, kongeørn, vandrefalk, vipe, storspove, varsler, gråspett, kvitryggspett og tretåspett. EVAK skriver at dersom en tar hensyn til gjeldende norsk politikk og internasjonale forpliktelser vil det være uaktuelt å gjennomføre vindkraftutbygging på Ertvågøya øst.

EVAK påpeker at i Danmark, har eiere av eiendommer som får verditap grunnet vindkraftutbygging, krav på erstatning fra utbygger. Videre skriver EVAK at området fra Semundsetfjellet og sydover til Vågos og Gjestadbrunene i generasjoner har vært det mest brukte utfartsområdet for hele Ertvågøya sommer som vinter. EVAK gir en redegjørelse for Kristiansund og Nordmøre turistforenings hytter med tilhørende merkede turstier.

EVAK har lagt ned et stort arbeid i å finne fram til lokaliteter lokalt og regionalt hvor de eventuelle vindturbinene vil bli mest synlige. EVAK krever at det foretas visualiseringer av turbiner, kraftledninger og veier fra lokalitetene i nær- og fjernområdet som får sikt mot fjellet på Ertvågøya øst. Vedlagt uttalelsen er konkrete forslag til visualiseringspunkter.

Når det gjelder landbruk og annen arealbruk i utbyggingsområdet krever EVAK at verdien av sauebeite i området utredes i samråd med Aure saue- og geitavslag, i tillegg til landbruksavdelingen i kommunen.

EVAK påpeker at estetikkbegrepet ikke er tatt med i meldingen. EVAK stiller krav om at selve planområdene med både Ertvågøya øst og Skardsøya og de tilstøtende landskapsområdene stedsanalyseres for en avklaring av de unike visuelle egenskapene som er karakteristisk for området.

Aure Venstre skriver i høringsuttalelse av 2.7.2009 til meldingen om Skardsøya vindkraftverk at de prinsipielt støtter miljøvennlige energibærere som vindkraft og småkraft, men at de forutsetter at det stilles strenge miljøkrav til plassering og vurderinger av om utbyggingene er bærekraftige i et lengre perspektiv. Det påpekes videre at hoveddelen av utbyggingsområdet vil ligge innenfor et uberørt naturområde og at det vil ligge over skoggrensen. Videre skriver Aure Venstre at de høyeste terrengformene på Skarsøya ligger i vid sektor for innsyn når man ankommer Aure kommune langs hovedvegene fra øst og fra vest, og mener derfor at en omfattende plan for visualisering av vindturbinene vil være nødvendig i det videre utredningsarbeidet.

Videre påpekes det at kommunen frem til i dag har gjennomført en betydelig satsing på hytteutbygging og turisme, og at konsekvensene av en vindkraftutbygging må utredes i forhold til dette.

Aure Venstre skriver at det må legges fram terrengskisser som viser adkomstveger, oppstillingsplasser, bygninger og kraftledninger. Det forutsettes at det planlagte anlegget ikke medfører risiko for uønsket tilsig i løsmasseavsetningene i Skarsdalen, som er knyttet til drikkevannskilden ved Skar vannverk.

Videre påpekes viktigheten av avklaringer i forhold til restriksjoner som vil gjelde for de båndlagte arealene rundt de enkelte møllene. Dette ut fra at området i dag er dagsturområde for stadig flere tilreisende. Det må avklares hva som er ønsket eller tillatt ferdsel i et område med et vindkraftverk i drift og hvem som har ansvaret ved uforutsette hendelser.

Aure Venstre ønsker en utredning om hvordan en vindkraftutbygging vil kunne påvirke andre næringer i kommunen, samt de langsiktige virkningene for distriktene som blir berørt av en nedbygging av uberørte naturområder i kystsonen. Aure Venstre ønsker videre at produksjonen av kraft vurderes opp mot de terrengmessige inngrepene som er nødvendige og at NVE går dypere inn i hvordan energibehovet er stipulert i landet som helhet.

Aursundet friluftsförening skriver i høringsuttalelse av 2.7.2009 at Aursundområdet er av stor nasjonal og internasjonal verdi knyttet til friluftsliv og allmenn ferdsel. Området har unike estetiske verdier som må tas vare på. Aursundet friluftsförening ber om at det utredes en løsning hvor planområdet for Ertvågøya øst vindkraftverket avsluttes før vannskillet på fjellet slik at vindmøllene ikke vil bli synlige fra Aursundområdet – østsiden av det foreliggende planområdet.

Aursundet fjordsenter og Aursundet panorama ved Jan Arve Kvisvik opplyser i høringsuttalelse til Ertvågøya øst vindkraftverk av 2.7.2009 at de skal legge ut et område for fritidshus – Aursundet panorama som er godkjent i kommuneplanen. Dette anlegget vil bli berørt hvis vindturbinene ikke plasseres langt nok vestover. Et mindre anlegg på Haugasetra vil bli berørt av et vindkraftverk på Ertvågøya uansett mølleplasseringer. I dette satsningsområdet er det totalt planlagt 200 sengeplasser. Aursundet fjordsenter/Aursundet panorama er bekymret for videre finansiering og for at lønnsom drift kan bli vanskelig dersom vindkraftverket ikke lokaliseres lenger vestover og reduseres.

Aursundet fjordsenter ber om at mulig negativ innvirkning i forhold til næringsetablering basert på turisme og friluftsliv ved Haugen gård og ved Aursundet utredes i forbindelse med KU. I tillegg ber de om at det utredes muligheter for flytting av planområdet så langt som mulig vestover og eventuelt andre avbøtende tiltak som kan redusere skadevirkninger som følge av innsyn, støy etc. på turisme og friluftsliv i og rundt Aursundet.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal gir i brev av 3.7.2009 en felles høringsuttalelse til meldingene om vindkraftverk på Skardsøya og Ertvågøya øst.

Naturvernforbundet ber om at følgende tas med i utredningsprogrammene:

- *Vidtfavnende undersøkelser av fuglefaunaen, og at metodikken ved innsamling av data fanger opp den kunnskapen som lokalbefolkningen har samlet over tid uten at den har vært offentlig registrert.*
- *Grundig undersøkelse av konsekvenser for arter som lever i den verdifulle kystfuruskogen som finnes i Aure kommune, for eksempel vedboende sopp.*
- *På Skardsøya finnes et INON-område som strekker seg fra fjord til fjell, og som vil bli rammet av planene ved en realisering av planene for vindkraftutbygging. Med tanke på klimaendringene er slike rømningsspassasjer eller biologiske krabbefelt viktige, og Naturvernforbundet ber om at dette, i tillegg til konsekvenser for andre INON-områder utredes.*
- *Vurdering av påvirkning av sivilisasjonslyd på en måte som gjør at en får kunnskap om hva som eksisterer av upåvirkede områder i regionen og ikke bare i forhold til de planlagte områdene for vindkraftproduksjon, før og etter en eventuell utbygging.*
- *Kartlegging av det uorganiserte friluftslivet i området. Det kan være intervju av lokalbefolkningen og gjennomgang av bøker som folk skriver seg inn i når de bruker området.*
- *Visualisering av vegføringer gjennom området med fyllinger og skjæringer.*
- *Behov for nye kraftledninger gjennom området og konsekvensene av dette. Naturvernforbundet peker på at kraftledninger ofte representerer store inngrep.*
- *Utredning av vindkraftproduksjon som svar på problemstillingene knyttet til kraftforsyningen i Midt-Norge vurdert opp mot andre alternativer.*

Kristiansund og Nordmøre turistforening skriver i høringsuttalelse av 23.6.2009 om meldingene for vindkraftverk på Rognskog i Halså kommune og Ertvågøya og Skarsøya i Aure kommune, at utbyggingene vil få stor negativ innvirkning på friluftsliv, reiseliv og generell livskvalitet for befolkningen.

Når det gjelder konkrete innspill til utredningsprogrammet vil Kristiansund og Nordmøre turistforening fremheve følgende:

- *Utredningen om virkningene for friluftslivet må inneholde konsekvensene for lokalbefolkningens bruk og den totale påvirkningen på et område som er et av landets mest omfattende rute- og turisthyttenett.*
- *Det påpekes at meldingene sier lite om arealbruken og at det derfor er vanskelig å komme med konkrete innspill. Det påpekes at arealene som veiene frem til turbinene legger slag på er svært store. Det bes om en nærmere illustrasjon av arealbruken i utbyggingsområdene.*
- *At den visuelle innvirkningen på befolkningens livskvalitet utredes grundig.*
- *At det presenteres et kart hvor de aktuelle vindkraftprosjektene presenteres sammen med andre prosjekter på Møre- og Trøndelagskysten i tillegg til hva som anses som en full utnyttelse av potensialet for denne regionen.*

3.7 Grunneiere og privatpersoner

Nancy Aalmo er forpakter og **Katja Bratseth** er grunneier på landbrukseiendommen Brattset gnr. 95 bnr. 1 i Aure kommune. Nancy Aalmo skriver i høringsuttalelse av 29.6.2009 at Katja Bratseth sammen med Kari Talseth på gnr. 95 bnr. 2 er medeier i sameiet Brattset gnr. 95 bnr. 0. Sameiet dekker store deler av Brattsetfjellet, Eienesaksla, Skorvhaugen og over til Flatfjellet.

Nancy Aalmo skriver i høringsuttalelsen, etter fullmakt fra grunneier Katja Bratseth, at planområdet for vindkraftverket Ertvågøya øst er fjellområder av uerstattelig verdi som beiteland for sau. 500-600 sau fra flere saueholdere beiter i hele området fra mai til oktober. Videre skriver hun at gården Brattset vil måtte slutte med sauedrift og legge ned gårdsdrifta dersom det kommer til realisering av planene for vindkraftverket.

Aalmo påpeker at utbyggingen vil forstyrre de hydrologiske systemene i fjellområdet på den måten at man mister vanntilførselen til de mange småbekkene og videre at sauene vil bli skremt ned fra fjellet av trafikk til og fra vindkraftverket. Hun skriver at beiting på utmark høyt over havet uten rovdyr er en dyrebart ressurs for produksjon av lammekjøtt og er dessuten gunstig med tanke på å hindre gjengroing. En mye brukt gjeterbu er satt opp på Flatfjellet 590 moh. i sameiet Bergfall.

Nancy Aalmo stiller seg kritisk til planer for vindkraftverk i et naturområde som både nyttes til beitemark og rekreasjonsområde. Gården Brattset driver med økoturisme, og arrangerer guidede turer i fjellet. Også denne virksomheten må ifølge Aalmo legges ned som følge av et vindkraftverk på Ertvågøya.

Aalmo viser til en rekke kulturminner i det aktuelle fjellområdet som vil bli berørt av en vindkraftutbygging. Her nevnes novsteinene som er grunnmurene etter den gamle Bergfallsetra ved Juvvatnet, den gamle Ertvågsetra, og Skogsetsetra som er i bruk til rekreasjon og turisme i dag. Dette gjelder også en gammel veg som går opp fra Lindåsen, om Brunsetra, Flatfjellet, Gjeterbua og ned mellom gamle Ertvågsetra – Juvvatnet og ned til Skaugset. Vegen ble brukt til å bære post fra Lindåsen dampskipkai til Skaugset. I utløpet av Grytatjønnna, der Brattsetelva starter er det spor etter en demning tilhørende et kvernhus ved Gjestad. En annen veg som fortsatt er godt synlig i terrenget har i tidligere tider vært mye i bruk og går fra Brattset gård til Nedresetra.

Jan Bjørge Aarset og **Elin Beate Lesund** driver gården gnr. 85, bnr. 10 og vil få det planlagte vindkraftverket på Ertvågøya øst som nærmeste nabo. I høringsuttalelse av 3.7.2009 til melding om Ertvågøya øst vindkraftverk sier de nei til vindkraftverket begrunnet i planområdets viktighet som

rekreasjonsområde til turer, jakt og fiske, og til næring. Aarset påpeker dets verdi som "villmark" for lokalbefolkningen med sine fjell, fiskevann, vassdrag og dalfører. Vindkraftanlegget vil gi visuell forurensning og dermed en verdiforringelse av området i forhold til i dag.

Audhild og Jostein Aarset skriver i høringsuttalelse av 1.7.2009 til melding om Ertvågøya vindkraftverk at de ønsker at NVE ikke gir konsesjon for bygging av vindturbiner på Ertvågøya øst i Aure kommune. De begrunner dette med at vindkraftverk vil gi visuell forurensning av kommunen i tillegg til ødeleggelse av naturen.

Kay Arne Aarset ønsker i høringsuttalelse av 3.7.2009 til meldinger om vindkraftverk i Aure kommune å vise sin motstand mot vindkraftutbygging i Aure kommune. Aarset er oppvokst på Ertvågøya og mener at vindturbiner her vil innebære forsøpling av en fantastisk natur. Aarset er bosatt i Danmark og mener det er uforståelig at norske myndigheter er villig til å etablere vindkraftverk i områder med ustabil vindforsyning og dertil små vindturbiner med liten kapasitet heller enn å satse på områder der det kan etableres flere og større vindturbiner.

Dagfinn Blokhus skriver i sin høringsuttalelse om vindkraft i Aure kommune datert 2.7.2009 at det ødeleggende ved vindkraftverk er enkelt å se om man står i Kjørsvikbugen i Aure og ser over mot vindparken på Hitra. Blokhus peker på at verdien av uberørt natur som livskvalitet for menneskene sjelden nevnes, men at dette er like viktig som livsrommet for dyr og fugler.

Blokhus peker på at det i området av Ertvågøya hvor det er meldt om planer for utbygging av vindkraftverk, ikke har vært drevet hogst av betydning og heller ikke vært plantet gran, og at området preges av typisk nordmørsk fjellskog med innslag av store furutrær. Dagfinn Blokhus mener området burde vært vernet ut fra at det er typisk for naturen på Nordmøre.

Videre skriver Blokhus at området brukes til sauebeite og som turterreng hele året. Fjellskogen går over i snaufjell 400 moh. I Aure er det lang tradisjon for å bruke fjellet.

I et perspektiv der vindkraft er ønsket for reduksjon av utslipp av klimagasser mener Blokhus at man glemmer å se på totalregnskapet, og peker på at produksjonen av vindturbiner i tillegg til transport og omfattende anleggsarbeider også bidrar til store utslipp. Blokhus peker også på at vindkraft er kostnadskrevenende energiproduksjon og er avhengig av offentlig støtte.

Jarle Brevik skriver i sin uttalelse av 2.7.2009 til melding om Skardsøya og Ertvågøya øst vindkraftverk, at konsentrasjoner av vindturbiner må plasseres i tilstrekkelig avstand fra boligbebyggelse. Dette på grunn av lavfrekvent støy, hørbar støy, skygging, blinking og det visuelle, som har påvirkning på psykisk helse. Brevik viser til at det fra flere hold er bekreftet at effektene av lavfrekvent støy over lengre tid er helseskadelig. I tillegg til høringsuttalelsen har Brevik sendt NVE kopi av et klagebrev han har sendt ESA vedrørende støy fra vindkraftanlegg til bebyggelse.

Brevik viser til at fjellet Innerbergsalen 908 moh., som er en turistattraksjon og at dersom det bygges vindkraftverk på Ertvågøya og Skardsøya i Aure og Rognskog i Halså kommune vil utsikten i alle retninger fra dette fjellet preges av vindturbiner.

Jarle Brevik opplyser i høringsuttalelse av 8.5.2009 til Ertvågøya øst vindkraftverk at han har en klage inne hos ESA om helseskader som følge av at store vindmøllekonsentrasjoner er satt opp i nærheten av bebyggelse. Brevik viser til målinger utført i bolighus på Smøla i regi av Statkraft og trekker frem at Smøla er en av Møre og Romsdals kommunene som har størst fraflytting. Brevik viser også til undersøkelser utført av legene Mariana Alves Pereira og Nina Pierpont som driver forskning på helseskader, som følge av store konsentrasjoner av vindturbiner tett opptil bebyggelse. Brevik mener det er bekymringsfullt at ikke Folkehelseinstituttet har tilgang på kompetanse når det gjelder støyproblematikk.

Jarle Brevik viser til at Ertvågøya har flott natur og at naboøya har Norges høyeste fjell som er lokalisert på en øy. Videre viser Brevik til at Møre og Romsdalskysten er på UNESCO-lista over spesielle reisemål.

Brevik spør om flikking, som leder til høyt blodtrykk, og som skyldes blinkingen fra rotorbladene og blant annet rammer helikopterpiloter også kan forekomme fra blinkingen fra rotorbladene på vindmøller.

Jarle Brevik mener at vindkraftverk bør lokaliseres ute i havet og begrunner det med at man på denne måten vil slippe ødeleggelse av helse, næringsgrunnlag, natur og rekreasjonsområder.

Harald Dyrnes, Olav Håkon Ulfnes og Hallgeir Kalland er grunneiere på Skardsøya. I sin høringsuttalelse av 29.6.2009 til melding om vindkraftverk på Skardsøya skriver de at de krever utredning av jordkabling av kraftledningstraseen ut av vindkraftverket langs vegen til Ulfnessetra. Videre ønskes også jordkabel til eksisterende 132 kV ledning ved Nordre Skaret, men at luftspenn på denne strekningen kan godtas. De ønsker ikke luftspenn ned Skarsdalen.

Ole Enaasen skriver i høringsuttalelse av 21.6.2009 til meldingen om vindkraftverk på Ertvågøya øst at den planlagte utbyggingen av vindkraftverk på Ertvågøya vil få store negative konsekvenser for mange på øya, på Aure fastland og i Aure sentrum. Planområdet ligger midt i et viktig turområde og Enaasen peker på at det vil ramme mange eiendommer visuelt, noe som kan påvirke boligmarkedet i området. Enaasen ber om at dette blir utredet og viser til Danmark hvor naboeiendommer til vindkraftanlegg er sikret erstatning for verditap gjennom den nye danske energiloven. Enaasen påpeker at det på Ertvågøya er stor motstand mot utbyggingsplanene.

Ole Enaasen skriver i protestbrev av 1.7.2009 at de foreliggende planer for vindkraftutbygging i Aure kommune vil ha negativ innvirkning på beiteområder, rødlistede fuglearter og dyreliv. I tillegg vil utbyggingen kunne ha negativ virkning på drikkevannskilder i området. Videre påpekes det at Turistforeningens hytter og stier, i tillegg til andre mye brukte rekreasjonsområder i området vil bli betydelig forringet. Aure kommune vil dermed bli mindre attraktiv som hytte- og turistkommune dersom det kommer til en realisering av vindkraftutbygging. Det vises til visuell forurensning og store naturinngrep som følge av veganlegg og kraftledninger. Vedlagt brevet er underskriftsliste, kart som viser turløyper, utfarts- og friluftområder i nærheten av planområde for vindkraftverk på Ertvågøya øst.

I brevet stilles også spørsmålstegn ved om kraftkrisen er reel og om det ikke finnes bedre alternativer til vindkraft som eksempelvis utbygging og renovering av eksisterende vannkraftverk. Det vises til betydelig motstand mot planene både blant fastboende og eiere av fritidseiendommer i kommunen.

Geir Gudvangen blir som grunneier på Ertvågøya berørt av en eventuell kraftledningstrasé over fjellet mot Hostegga, for påkobling til hovednettet der. I høringsuttalelse av 27.7.2009 tilkjenner han sin motstand mot vindkraftverk på Ertvågøya øst og på Skardsøya. Gudvangen peker på de visuelle virkningene av et vindkraftanlegg i området, og at det vil gi varige sår i uberørt natur. Områdene er ifølge Gudvangen mye brukt til rekreasjon og utfart sommer og vinter, og han påpeker at naturområdene er et av de største tilbudene en har som innbygger i Aure kommune.

Gudvangen viser til det offentlige møtet som ble arrangert av NVE i Bergtun, Foldfjorden 26.5.2009. Gudvangen mener det er urimelig i forhold til andre mindre byggverk at vindkraftanlegg konsesjonsbehandles etter energiloven og ikke etter plan og bygningsloven. Geir Gudvangen påpeker at NVE i møtet ga uttrykk for at det legges stor vekt på det visuelle og estetiske i forbindelse med konsekvensutredningene ved planer om vindkraftanlegg, og håper at NVE vil legge stor vekt på dette i den videre behandlingen av vindkraftanlegg i Aure.

Gunnar B. Guldstein skriver i høringsuttalelse av 1.7.2009 at han etter det offentlige møtet 26.5.09 fikk inntrykk av at Statkraft Agder Energi Vind DA hadde begrensede lokalkunnskaper om planområdene, motstanden blant innbyggerne, turistnæring, inngrepsfrie naturområder (INON), biologisk mangfold, helseskader og verdiforringelse av eiendommer i Aure kommune.

Guldstein opplyser om Kristiansund og Nordmøre turistforenings fjordrute fra Kvernberget flyplass via en rekke turisthytter i fjellområdene i Aure kommune og over til Halså kommune. Guldstein påpeker at det på Skardsøya og Ertvågøya er inngrepsfrie naturområder (INON), og at det i Aure kommune lever en rekke rødlistede fuglearter.

Guldstein mener at det ikke er forsket nok på helseskader som følge av støy fra vindturbiner. Ellers er han bekymret for at bygging av vindturbiner vil virke negativt inn på tomtepriser, bolig- og hyttemarkedet i kommunen.

Guldstein mener at vindkraftutbygging i Aure kommune er unødvendig, og at økt utbygging av småkraftverk i kombinasjon med oppgradering av eksisterende vannkraftverk vil være en bedre veg å gå for å motvirke en fremtidig kraftkrise.

Karin Kofoed viser i sin høringsuttalelse av 15.11.2009 til meldingen om Ertvågøya øst vindkraftverk til punkt nr. 5.1 om Landskap og friluftsliv. Der står det at "Planområdene og områdene omkring er turterreng som særlig er benyttet vinterstid". Kofoed påpeker at områdene ikke bare er mye i bruk på vinterstid, men hele året, og viser blant annet til DNT sin fjordrute som går innenfor eller tett opptil planområdet både på øst- og vestsiden av øya. Sju private hytter som er mye i bruk er å finne på vestsiden av øya, og det er ifølge Kofoed planer for tre nye hytter i dette området.

I meldingen er hjortejakt trukket fram som en sentral del friluftslivet for folk i Aure. Kofoed påpeker at dette ikke bare er viktig for friluftslivet, men også en viktig del av næringsgrunnlaget for mange grunneiere i kommunen.

Kofoed skriver at forekomsten av havørn og kongeørn på hele øya ikke er nevnt i kapittel 5.3 Naturverdier – flora og fauna i meldingen. Kofoed viser dessuten til at det er hekkende storlom i Storvatnet på vestsiden av øya. Storlom er ifølge Kofoed også observert i Rognlivatnet og Juvvatnet på østsiden av øya. I brev til Direktoratet for naturforvaltning datert 11.9.06, og kopi sendt NVE, opplyser Kofoed om forekomst av elvemusling i Vågselva på sørsiden av Ertvågøya.

I kapittel 5.4 bemerker Kofoed at sauehold er en viktig næringsvei både øst og vest på øya, og at i meldingen er det i denne sammenhengen kun nevnt tilstedeværelse av villsau i planområdet for vindkraftverket.

Karin Kofoed viser til områder med gammel karakteristisk nordmørsfuruskog både øst og vest på øya. Disse skogsområdene burde ifølge Kofoed vært vernet. Hun viser spesielt til Seterdalen som for en stor del ligger innenfor eiendommen Skauset, gnr. 86. Kofoed mener at dette er et skogsområde med urskogpreg. Kofoed viser til rike forekomster av alm og hassel på østsiden av Skausetvatnet sørover mot Vågasen gnr. 98 og videre langs hele den sørøstlige og sørvestlige siden av Ertvågøya.

Kofoed viser til at det i følge kapittel 5.2 i meldingen ikke er registrert automatisk fredede kulturminner i planområdet. I den sammenhengen viser hun til brev til NVE datert 11.9.2006 hvor hun forteller om gamle setertufter som er å finne langs hele østsiden av Juvvatnet. Vest for Ertvågfjellet (Korsbakkfjellet) ligger det ifølge Kofoed hustufter i et område som kalles Ertvågsetra. Kofoed opplyser også at det er gjort funn av gammel "trønderkeramikk" i området. Kofoed viser dessuten til rester av en gammel demning i elva som renner ut i vestenden av Juvvatnet.

Karin Kofoed mener at det ikke er snakk om miljøgevinst når naturødeleggelsene blir så store som ved etablering av vindkraftverk på Ertvågøya, og setter fokus på at de menneskelige aspektene ikke kommer fram når det lages konsekvensutredninger for inngrep i verdifull natur.

Trygve Kvendseth skriver i høringsuttalelse av 27.5.2009 at det planlagte utbyggingsområdet for vindkraftverk på Ertvågøya øst representerer et svært viktig rekreasjonsområde for befolkningen på Ertvågøya og i hele Aure kommune. Videre skriver Kvendseth at fjellområdene på Ertvågøya er av begrenset utstrekning og etter hans mening for små for en lokalisering av et vindkraftverk. Kvendseth har i tillegg til høringsuttalelsen sendt kopi av to leserinnlegg som har stått på trykk i lokalavisa, til orientering.

Karin og Anders Langholm skriver i sin høringsuttalelse av 28.6.2009 at planene om vindkraftverk på Skardsøya og Ertvågøya øst i Aure kommune er lagt til fjellområder som fremstår som små og begrensede, og ikke som store vidder. De påpeker at konsekvensene ved en utbygging blant annet vil bli vegbygging i ulendt terreng, støy, visuell forurensning, refleks, skyggekastning, kraftledningstraseer og fugledød. Langholm viser til vindkraftutbygging i nabokommunen Smøla der landskapet er flatt og inngrepene med veganlegg mellom vindturbinene dermed er lite synlige. I Aure kommune mener de det vil være nødvendig med omfattende sprengning og fylling der konstruksjonene skal plasseres oppå fjell.

Karin og Anders Langholm stiller seg kritisk til at de som bor langs kysten nord for Dovre skal måtte ofre "sin natur" for produksjon av energi som kanskje i stor grad vil bli eksportert ut av landet. Langholm viser til forekomsten av rødlistearter i området og mener at vindkraftverk burde legges til områder med mer egnet terreng.

Magnar Lien skriver i høringsuttalelse av 15.6.09 til meldingen om Ertvågøya øst vindkraftverk, at planområdet er lokalisert til kjernen av det største inngrepsfrie naturområdet på øya. Området er også et viktig friluftsområde for lokalbefolkningen. Lien mener at et vindkraftverket i dette området vil gi dramatiske naturinngrep og få en dominerende visuell effekt på omgivelsene, og at vegbygging i det kupert og delvis bratte terrenget vil skape uopprettelige sår i landskapet. En utbygging vil få store konsekvenser for det biologiske mangfoldet, i følge Lien.

Magnar Lien er medlem av Norsk Ornitologisk forening og har registrert fuglelivet i Aure kommune gjennom flere tiår. Han skriver at det i planområdet og rundt er gjort hekkefunn av mange rødlistede fuglearter. Fra Bern-konvensjonens liste 2 er det registrert hekkefunn av minst 55 fuglearter i eller i nærheten av planområdet. Fugler som er utsatt med tanke på kollisjon med vindturbiner er rovfugler, hønsefugler, lommer, andefugler og vadefugler. Lien skriver at havørn, hønsehauk, vandrefalk og fjellvåk er registrert med hekkeplasser nær planområdet. Kongeørn hekker i Aure og registreres regelmessig over området.

Ola J. Nedresæter, Helge Engdal m. fl. uttaler seg i uttalelse av 1.7.2009 til Ertvågøya øst vindkraftverk på vegne av grunneiere til planområdet og til kraftledningen fra vindkraftverket. Som vedlegg til høringsuttalelsen er kart i 1:30 000 som viser eiendomsgrensene inntegnet, og gards- og bruksnummer angitt på hver enkelt eiendom. Kartet er fargelagt slik at det fremkommer hvilke grunneiere som er motstandere av utbygging og hvilke som er for. Grunneierne er i mot enhver plan for et vindkraftverk på Ertvågøya og bygging av annen infrastruktur, som kraftledninger.

Grunneierne har tidligere lagt inn protest til Aure kommune mot retningslinjeområde for vindkraftutbygging som skulle legges inn i kommuneplanen. Planutvalget i kommunen gjorde ved siste behandling av arealdelen til kommuneplanen vedtak om å ta ut retningslinjeområdet som ville berøre de aktuelle eiendommene. I høringsuttalelsen påpekes det at gjeldende kommuneplan i Aure kommune med bakgrunn i dette ikke har noen åpning for bygging av vindkraftverk på eiendommene. I

brevet påpekes videre at de aktuelle grunneierne ikke gir tillatelse til befaring, undersøkelser, planlegging, regulering eller utbygging av en 132 kV kraftledning over eiendommene.

To protestlister er vedlagt høringsuttalelsen. Protestliste av 30.6.09 er undertegnet av Olav Kåre og Bjørg Grimsmo eiere av gnr. 9 og bnr. 1, Ola I. Ertvaag eier av gnr. 9 bnr. 4, Bjørn Roger Ertvaag, eier av gnr. 9 bnr. 5 og Morten og Tove Kristin Ertvåg eiere av gnr. 9, bnr. 6. Disse eier til sammen 5/6 deler av en felles eiendom til gnr. 9 i Aure på totalt 5000 daa. I brevet påpekes at tiltakshaver ikke har tatt direkte kontakt med de berørte grunneiere om meldingen.

I brevet opplyses det om at gnr. 9, bnr. 5 og gnr. 9, bnr 6 har en gammel verneverdig felles setervoll beliggende inne i fjellsameiet. Her er det store steinmurer fra den tidligere bebyggelsen. Det påpekes at det aktuelle området er mye brukt til utfart sommer/vinter, og til storviltjakt, småviltjakt og fiske.

Protestliste av 1.7.09 har tretten underskrifter og begrunner motstanden mot vindkraftutbygging på Ertvågøya med at den vil ha negativ innvirkning på fugle- og dyreliv, at Turistforeningens hytter og stier vil bli forringet, at Aure kommune vil bli mindre attraktiv som hytte- og turistkommune og at strømkrisen ikke er reell.

Olav Magne Nedresæter er grunneier på gnr. 57 bnr. 1. I høringsuttalelse av 1.7.2009 til melding om Skardsøya vindkraftverk anmoder Nedresæter om at kraftledning ut av vindkraftverket legges i jordkabel langs vegen, eventuelt korteste veg fram til eksisterende luftledning som krysser Dromnessundet i området der vegen vil gå opp til vindkraftverket. Han påpeker at et eventuelt luftspenn vil medføre store tap for natur- og skogsområder på hans egen og andres eiendom. Videre skriver han at de visuelle effektene av vindturbinene bør begrenses til et minimum på bakgrunn av at de vil bli godt synlig rundt om i kommunen.

Øystein Ormbostad protesterer i sin høringsuttalelse av 13.7.2009 mot bygging av vindturbiner i på Skardsøya og Ertvågøya øst i Aure kommune, og i landet ellers. Ormbostad peker på at i en situasjon der den kraftkrevende industrien bygges ned, vil ny produksjon av kraft være beregnet på vanlige forbrukere som har nok strøm, og som eksportvare.

Vindturbiner er ulønnsomme, men siden vindkraftutbygging er et prestisjeprojekt for staten vil kraftselskapene få politisk styrte priser på elektrisk kraft, og kan trygt investere. Ormbostad mener bygdefolket må betale med verdifull natur og unødig høye elpriser.

Svein Skar er grunneier på gnr/bnr 57/3. Skar skriver i høringsuttalelse av 30.5.2009 at en liste med 900 underskrifter som EVAK (En vindmøllefri Aure kommune), leverte på det offentlige møtet som ble avholdt 26. mai, har navn på mange barn og personer som er oppført uten å vite det. Svein Skars påstand er at befolkningen i Aure er for utbygging, og ber derfor om at det ikke legges for mye vekt på listene. Vedlagt høringsuttalelse fra Svein Skar datert 1.7.2009 er 86 underskrifter fra personer i lokalsamfunnet som er positive til vindmøllepark på Skarsøya. Svein Skar vil ha flere vindmøller enn planlagt, men ønsker kabling av kraftledning i stedet for luftledning.

Toril Ulfnes er bosatt på Skipnes på Skardsøya. I høringsuttalelse av 2.7.2009 påpeker hun at en vindkraftutbygging på Skardsøya vil innebære svært store terrenginngrep da terrenget er kupert og til dels bratt. Videre skriver Ulfnes at det planlagte vindkraftverket er altfor stort i forhold til arealet som er til rådighet og at vindturbinene vil bli synlige fra alle kanter av Skardsøya og fra sjøen. Ulfnes påpeker videre at friluftslivet vil bli skadelidende fordi man ikke vil kunne gå på tur uten å passere vindturbiner eller krysse adkomstveger.

3.8 Merknader fra Miljøverndepartementet

Miljøverndepartementet viser i brev av 7.12.2009 til Ot.prp. 52 (2008-2009) Om lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) som trådte i kraft 1.7.2009. Departementet savner en vurdering etter naturmangfoldloven i fastsettingen av utredningsprogrammene. En slik vurdering skal gjøres av alle beslutninger som på en eller annen måte berører natur og der beslutningene fattes etter at loven trådte i kraft. Som følge av dette har Miljøverndepartementet konkrete merknader til endring av tekst i utredningsprogrammet. Anvendelse av naturmangfoldloven sammen med energiloven innebærer at prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved beslutninger etter energiloven, herunder fastsetting av utredningsprogram etter bestemmelsene om konsekvensutredninger i plan- og bygningsloven.

NVE har i utredningsprogrammet tatt hensyn til Miljøverndepartementets konkrete merknader til endring av begreper.

3.9 Tematiske konfliktvurderinger

3.9.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Gjennom konfliktvurderingene skal det systematiseres og kategoriseres informasjon om mulige konflikter mellom planlagte vindkraftverk og de ulike sektorinteressene, og derigjennom legge til rette for avklaring av disse gjennom konsesjonsbehandlingen. Målsetningen skal være å bidra til å finne vindkraftprosjekter som i størst mulig grad kan forenes med de ulike sektorinteressene.

Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene:

Miljø og kulturminner - konfliktvurderingen foretas av Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren

Reindrift - konfliktvurderingen foretas av Reindriftsforvaltningen

Forsvaret - konfliktvurderingen foretas av Forsvarsbygg

NVE har fått ansvaret for å koordinere og sikre gjennomføringen av tematiske konfliktvurderinger av meldte og konsesjonssøkte vindkraftverk. En rekke andre temaer som ikke inngår i konfliktvurderingene, som for eksempel infrastruktur, vindressurser og økonomi, vil selvfølgelig også inngå som sentrale temaer i konsesjonsbehandlingen.

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

Kategori A: Ingen konflikt

Kategori B: Mindre konflikt

Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av parken som flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor ("føre var").

Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av parken som flytting/fjerning av et større antall vindturbiner.

Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

3.9.2 Tematisk konfliktvurdering av de tre planlagte vindkraftverkene

Forsvarsbygg skriver i brev av 18.6.2009 en felles uttalelse for de tre meldingene for planlagte vindkraftverk i Møre og Romsdal. Alle prosjektene er vurdert i en skala fra A til E etter konfliktnivå med tilhørende konsekvens, hvor A er lavest konflikt/konsekvensnivå og E er størst konflikt/konsekvensnivå. For de tre meldingene som er fremmet i området, har forsvarsbygg vurdert følgende:

Prosjekt	Kommune(r)	Kategori
Skardsøya vindkraftverk	Aure	A
Ertvågøya øst vindkraftverk	Aure	A

Forsvarsbygg opplyser i e-post av 1.7.2009 at siden endringen av planene for vindkraftverk på Ertvågøya i Aure kommune omfatter en reduksjon av et prosjekt som opprinnelig av Forsvaret var gitt kategori A, er det ingen endring av denne vurderingen.

Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren oversender sine tematiske konfliktvurderinger i brev av 22.9.2009.

Prosjekt	Sum	Naturmiljø	Kulturmiljø	Landskap
Skardsøya vindkraftverk	D	D	D	C-D
Ertvågøya øst vindkraftverk	C	C	C	C

DN og RA har gitt følgende begrunnelser for den samlede konfliktvurderingen:

Skardsøya vindkraftverk

DN og RA skriver følgende i begrunnelsen for karakteren D: *"Området er et relativt uberørt høyfjellsområde. Det er mangelfull kunnskap om det biologiske mangfoldet. Utenfor planområdet hekker havørn, fjellvåk og storlom. Realisering av vindkraftverket vil medføre tap av INON område fra fjord til fjell. Området er kulturhistorisk variert med særlige verdier knyttet til områdene Finnset-Kaland og Hutulhola/Vetteheia. "*

Ertvågøya øst vindkraftverk

DN og RA skriver følgende i begrunnelsen for karakteren C: *"Området er et relativt uberørt høyfjellsområde mellom to fjordarmer. Det er lite kunnskap om det biologiske mangfoldet, men trolig finnes truede og sårbare arter både innenfor og utenfor planområdet. Realisering av vindkraftverket vil visuelt påvirke friluftsområdene på Ertvågøy. Videre vil et vindkraftverk redusere INON område. "*

4 Generelt om utredningsprogram for vindkraftverk

En konsekvensutredning skal i nødvendig utstrekning omfatte de punkter som er listet opp i vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger av 1.4.2005. På bakgrunn av forskriften, innholdet i meldingen, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger skal NVE meddele et eget utredningsprogram for tiltakene. I utredningsprogrammet skal NVE spesifisere og avgrense utredningskravene for direkte og indirekte virkninger for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er vesentlige og beslutningsrelevante.

NVE har utformet utredningsprogram for de to planlagte vindkraftverkene. Intern infrastruktur, dvs. kabler fra hver enkelt vindturbin til en felles transformator for vindkraftverket, nødvendige elektriske anlegg for nettilknytning, interne veier og atkomstvei, omfattes også av utredningsprogrammet. Utredningsprogrammene er gitt til tiltakshaverne i egne brev.

5 NVEs vurdering

Ved fastsettelse av utredningsprogrammene, har NVE tatt utgangspunkt i vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, høringsinnspill, egne vurderinger og erfaring fra tidligere fastsatte utredningsprogrammer. I tillegg er forslag til utredningsprogram som tiltakshaver la frem i meldingen lagt til grunn for vurderingen. Utredningsprogrammet er tematisk oppdelt, og omtaler både problemstillinger som skal belyses og fremgangsmåte.

Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter det fastsatte utredningsprogrammet gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om de meldte vindkraftverkene bør etableres eller ikke.

Nedenfor følger NVEs kommentarer til innkomne høringsuttalelser. I de tilfeller der NVE mener at krav og innspill fra høringsinstansene er dekket av kravene i utredningsprogrammet, er innspillene ikke gjengitt eller kommentert. Høringsuttalelser er kommentert der NVE mener det er behov for avklaringer og/eller presiseringer. Herunder kommenteres eventuelle krav fra høringsinstanser som ikke er tatt med i utredningsprogrammet.

5.1 Tiltaksbeskrivelse

Beskrivelse og begrunnelse for tiltakene

Direktoratet for naturforvaltning mener det er viktig at konsekvensutredningen omfatter alle områder innenfor en radius på 10 km fra planområdet. I tillegg bør konsekvensutredningen ta med spesielt viktige områder og landskap utover 10 km. Aure kommune ber om at konsekvensutredningen må omfatte alle planlagte tiltak, også tiltak som ligger utenfor selve vindparkens område, men som er nødvendige for gjennomføring av tiltaket. NVE mener at utredningsprogrammets kulepunkt nr. to under "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket", er tilstrekkelig for å beskrive tiltaket. Her skal planområdet, med bl.a. veger og oppstillingsplasser, beskrives og vises på kart.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal ber om at det gjøres en utredning av vindkraftproduksjon sammenlignet med annen kraftproduksjon, som svar på utfordringene knyttet til kraftforsyningen i Midt-Norge. Aure Venstre ønsker videre at produksjonen av kraft vurderes opp mot de terrengmessige inngrepene som er nødvendige, og at NVE går dypere inn i hvordan energibehovet er stipulert i landet som helhet. Ole Enaasen stiller spørsmålsteget ved om kraftkrisen er reell og om det ikke finnes bedre

alternativer til vindkraft som eksempelvis utbygging og renovering av eksisterende vannkraftverk. NVE legger til grunn at kulepunkt nr. 5 under "Beskrivelse og begrunnelse for tiltaket", der det er fastsatt at det "På bakgrunn av tilgjengelig kunnskap skal gjennomføres en kortfattet sammenligning av miljøvirkninger fra vindkraftproduksjon med miljøvirkninger fra elektrisitetsproduksjon fra andre fornybare energikilder", vil være tilstrekkelig for å vurdere vindkraft som fornybar kraftproduksjon sammenlignet med andre fornybare kilder til kraftproduksjon.

Forholdet til andre planer

EVAK (En vindmøllefri Aure kommune) mener at eventuelle søknader for utbygging av vindkraftverk på Ertvågøya øst og Skardsøya vil være i strid med gjeldende kommuneplan. NVE viser i denne sammenheng til temaet "Forholdet til andre planer", kulepunkt nr en i utredningsprogrammet, der det settes krav til at forholdet til andre kommunale eller fylkeskommunale planer skal beskrives.

Statnett mener den meldte vindkraftproduksjonen må også sees i sammenheng med annen planlagt produksjon i området, som småkraft. Aure kommune påpeker at det foreligger planer om utbygging av småkraftverk i Aure kommune, og at en realisering av disse, vil medføre konkurranse om nettkapasiteten. Aure kommune ber om at dette tas hensyn til og drøftes i konsekvensutredningene. NVE vil i utredningsprogrammene sette krav til at eventuelle tiltak i eksisterende nett skal beskrives og sees i sammenheng med eventuelle andre planer for kraftproduksjon.

Infrastruktur og nettilknytning

Aure kommune skriver at det er lokale oppfatninger om at vegtraseer og kraftledningstraseer inn i utbyggingsområdene avviker fra forslagene som er presentert i meldingen. Kommunen ber om at dette blir grundig vurdert og at det eventuelt settes krav til nærmere utredning. EVAK påpeker at mange flere grunneiere enn de som berøres av vindturbintbyggingen vil bli berørt av en kraftledning. EVAK har vært i kontakt med Istad Nett, som på det daværende tidspunkt ikke kunne gi noen informasjon om nettløsning i Aure kommune, dersom det blir utbygging av vindkraft i kommunen.

NVE presiserer at det i meldingen er presentert forslag til mulige løsninger for fremføring av vei og nettilknytning. Som et ledd i prosessen, kan innkomne høringsuttalelser og konsekvensutredningen peke ut andre aktuelle alternativer. NVE legger til grunn at Statkraft Agder Energi Vind DA i en eventuell søknad vil omsøke konkrete alternativer for veier og kraftledninger. NVE viser også til kulepunkt nr fire under tema "Infrastruktur og nettilknytning" der det kreves at aktuelle løsninger for nettilknytning vurderes. Virkninger av infrastruktur og nettilpasning skal utredes for alle relevante utredningstema. Plantilpasninger, traséjusteringer eller andre tiltak skal vurderes dersom det er relevant.

Istad Nett AS konkluderer i sin høringsuttalelse med at både begrensninger i eksisterende 132 kV-nettet, høy alder på deler av nettet og omfattende planer om ny produksjon tilsier et behov for utredning av en samordnet nettutvikling for regional- og sentralnettet på Nordmøre. Statnett mener det er behov for å gjennomføre nettanalyser av konsekvensene for regional- og sentralnettet i området som følge av den meldte vindkraften. EVAK (En vindmøllefri Aure kommune) og Naturvernforbundet i Møre og Romsdal krever en analyse av hva som evt. må til av nye kraftledninger i området. NVE viser til fremgangsmåten under temaet "Infrastruktur og nettilknytning" hvor det bes om at kapasitetsforholdene i overføringsnettet i området kortfattet skal beskrives. Eventuelle behov for tiltak i eksisterende nett skal beskrives. Beskrivelsen skal ses i sammenheng med eventuelle andre planer for kraftproduksjon i området. Det skal redegjøres for i hvilken grad tiltaket påvirker forsyningssikkerheten og den regionale kraftbalansen.

EVAK krever også at det foretas detaljerte utredninger vedrørende faren for helseskader og plager knyttet til nye kraftledninger. NVE viser til temaet "Infrastruktur og nettilknytning i utredningsprogrammet hvor det stilles krav til at kraftledningstrasé for tilknytning til eksisterende nett skal beskrives og vises på kart. Aktuelle løsninger skal vurderes. Tilknytningspunkt, spenningsnivå, tverrsnitt, mastetyper, og rydde- og byggeforbudsbelte skal beskrives. Videre viser NVE til kulepunkt nr fem i utredningsprogrammet der det stilles krav til at antall og type bygninger som eksponeres for kraftledninger med magnetfelt over 0,4 uT i årsgjennomsnitt skal angis. For bygninger i denne kategorien kreves det at mulige tiltak for å redusere magnetfelt drøftes.

Harald Dyrnes, Olav Håkon Ulfnes og Hallgeir Kalland krever utredning av jordkabling av kraftledningstraseen ut av Skardsøya vindkraftverk langs vegtraseen til Ulfnessetra. Videre ønskes også jordkabel til eksisterende 132 kV linje ved Nordre Skaret, men at luftspenn på denne strekningen kan godtas. De ønsker ikke luftspenn ned Skarsdalen. Olav Magne Nedresæter anmoder om at kraftledning ut av Skardsøya vindkraftverk legges i jordkabel langs vegen, eventuelt korteste veg fram til eksisterende luftledning som krysser Dromnessundet i området der vegen vil gå opp til vindkraftverket. NVE vil be om at kabel som alternativ til luftledning skal beskrives generelt. Miljømessige, økonomiske, tekniske og driftmessige forhold skal vurderes kort. Delstrekning fra Skardsøya vindkraftverk og frem til eksisterende 132 kV-kraftledningen skal brukes som eksempel for disse vurderingene.

5.2 Prosess og metode

Riksantikvaren ber om en vurdering av behovet for, og evt. forslag til, undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre de faktiske virkningene av tiltaket på kulturminner og kulturmiljø. NVE vil her vise til temaet "Prosess og metode", kulepunkt fem. Her står det at forskning og erfaringer fra etablerte vindkraftverk i inn- og utland bør innhentes for å belyse virkninger og vurdere behovet for før- og etterundersøkelser på relevante utredningstema. Dersom det er aktuelt å gi konsesjon, vil NVE vurdere å stille krav om at oppfølgende undersøkelser gjennomføres. Riksantikvarens krav synes ivaretatt gjennom utredningsprogrammet.

Riksantikvaren mener avbøtende tiltak må vurderes. Når det gjelder avbøtende tiltak, vil NVE vise til andre kulepunkt under temaet "Prosess og metode". Her er det krav om at plantilpasninger, traséjusteringer eller andre tiltak som kan redusere mulige virkninger skal vurderes.

Aursundet friluftsförening ber om at det utredes en løsning hvor planområdet for vindkraftverket avsluttes før vannskillet på fjellet slik at vindmøllene ikke vil bli synlige fra Aursundområdet – østsiden av det foreliggende planområdet. NVE mener at Aursundet friluftsförening sine ønsker vil bli tilstrekkelig vurdert under kapittel 2 i utredningsprogrammet, Prosess og metode. Her fremmes krav om at plantilpasninger, traséjusteringer eller andre tiltak som kan redusere mulige virkninger skal vurderes.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal krever at metodikken ved innsamling av data fanger opp den kunnskapen som lokalbefolkningen har samlet over tid uten at den har vært offentlig registrert. NVE viser til kulepunkt 6, 7 og 8 under "prosess og metode" og oppfordrer alle privatpersoner og organisasjoner om å formidle kunnskapen sin til kommunen og inn mot samrådsprosessen.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal foreslår bruk av intervju av lokalbefolkning og gjennomgang av bøker som folk skriver seg inn i, for å kartlegge det uorganiserte friluftslivet i området. NVE mener at informasjon om dagens bruk av området og om alternative friluftsområder skal innhentes fra lokale myndigheter og aktuelle interesseorganisasjoner. DN's håndbøker nr. 18 "Friluftsliv i

konsekvensutredninger etter plan- og bygningsloven” (2001) og nr. 25 *”Kartlegging og verdsetting av friluftsområder*” (2004) kan benyttes i utredningen.

5.3 Tiltakets virkninger for miljø og samfunn

5.3.1 Visuelle forhold

Landskap

Aure Venstre krever at det legges fram terrengskisser som viser adkomstveger, oppstillingsplasser, bygninger og kraftledninger. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal krever at det utføres visualiseringer av vegføringer gjennom området med fyllinger og skjæringer. Møre og Romsdal fylke peker på viktigheten av å visualisere hvordan det planlagte vindkraftverket på Skardsøya vil se ut fra vest-sørvest. Aure Venstre skriver at de høyeste terrengformene på Skardsøya ligger i vid sektor for innsyn ved ankomst til Aure kommune langs hovedvegene fra øst og fra vest, og mener at en omfattende plan for visualisering av vindturbinene vil være nødvendig i sammenheng med det videre utredningsarbeidet. EVAK fremmer krav om at det utarbeides visualiseringer av turbiner, kraftledninger og veier fra lokalitetene i nær- og fjernområdet som får sikt mot fjellet på Skardsøya og Ertvågøya øst. EVAK presenterer også forslag til visualiseringspunkter. Kristiansund og Nordmøre turistforening ber om en nærmere illustrasjon av arealbruken i utbyggingsområdene.

I utredningsprogrammet, under fremgangsmåten for temaet ”Landskap”, stiller NVE krav om at man ved hjelp av fotorealistiske visualiseringer skal synliggjøre tiltakets visuelle virkninger fra nær avstand (opp til ca. 2-3 km) og midlere avstand (fra ca. 3-10 km). NVE legger til grunn at fotostandpunkt velges ut etter anbefaling fra fagutreder for visualiseringer/landskap og i samråd med den berørte kommunen. NVE ber også om at tiltakshaver vurderer de innkomne forslagene i høringsuttalelsene til fotostandpunkt i samråd med fagutreder og de berørte kommunene. Visualiseringene bør utarbeides med utgangspunkt i veilederne 5/2007 *”Visualisering av planlagte vindkraftverk”* og 3/2008 *”Visuell innvirkning på kulturminner og kulturmiljø”*.

EVAK krever at selve planområdene med både Ertvågøya øst og Skardsøya og de tilstøtende landskapsområdene stedsanalyseres for en avklaring av de unike visuelle egenskapene som er karakteristisk for området. NVE har i utredningsprogrammet stilt krav om at det skal gis en kortfattet beskrivelse av landskapet, og at det skal vurderes hvordan tiltaket kan påvirke landskapsverdiene i planområdet og tilgrensende områder. Det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke oppfatningen av landskapet og kulturminner/kulturmiljø. Etter NVEs vurdering vil tiltakshaver ved å gjennomføre utredningskravene under temaet ”Landskap” i tilstrekkelig grad beskrive og vurdere tiltakets virkninger for landskapet.

Riksantikvaren mener at standpunkt for visualiseringer må velges med viktige kulturmiljøer som utgangspunkt, og at visualiseringsstandpunkter bør velges ut etter direkte kontakt med lokale og regionale myndigheter som kjenner områdene godt. NVE viser i denne sammenhengen til tredje og femte kulepunkt under tema ”Landskap”, hvor det står at vindkraftverket skal visualiseres fra verdifulle kulturminner/kulturmiljø som blir berørt av tiltaket og at det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke oppfatningen av landskapet og kulturminner/kulturmiljø.

Kulturminner og kulturmiljø

Riksantikvaren ber om at det lages en beskrivelse av det kulturhistoriske innholdet i landskapet, og mener at nødvendige elementer i en slik beskrivelse er en skildring av influensområdet, historisk bruk av området gjennom tida, identifisering og vurdering av viktige strukturer og kulturmiljø som vises i

landskapet i dag. NVE mener at kjente automatiske kulturminner/kulturmiljø, vedtaksfredete kulturminner og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer innenfor planområdet skal beskrives og vises på kart. Potensialet for funn av automatisk fredete kulturminner skal angis. Kulturminnenes og kulturmiljøenes verdi skal vurderes. Direkte virkninger av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes. NVE mener at tiltakets konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø vil bli utredet tilstrekkelig etter utredningsprogrammets punkt nr. tre.

RA mener at det skal gis en verdivurdering og en kortfattet beskrivelse av influensområdets kulturhistorie. RA trekker frem flere navngitte områder i influensområdene hvor det finnes kjente automatisk freda kulturminner og nyere tids kulturminner. Etter NVEs vurdering skal utredningen i hovedsak begrenses til planområdet, men NVE vil vise til tredje og femte kulepunkt under tema "Landskap". Her står det at vindkraftverket skal visualiseres fra verdifulle kulturminner/kulturmiljø som blir berørt av tiltaket og at det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke oppfatningen av landskapet og kulturminner/kulturmiljø. Videre, i henhold til andre kulepunkt under tema "Kulturminner og kulturmiljø", skal direkte virkninger av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø beskrives og vurderes.

Riksantikvaren uttaler videre at tiltakets direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer utredes når det gjelder grad av berøring, skjemming, reduksjon av kilde- og opplevelsesverdi og visuell påvirkning. NVE vil i denne sammenheng vise til utredningskravene under teamet "Kulturminner og kulturmiljø" og kulepunkt to, der det står: *"direkte virkninger av tiltaket for kulturminner og kulturmiljø skal beskrives og vurderes"*. NVE mener at hensynet til kulturminner/kulturmiljø vil bli tilstrekkelig ivarettatt gjennom kravene satt i utredningsprogrammet.

Flere av høringsinstansene ber om at § 9 undersøkelser etter kulturminneloven skal gjennomføres i sammenheng eller parallelt med konsekvensutredningen. Når det gjelder undersøkelsesplikten for automatisk fredete kulturminner etter § 9 har NVE tatt med følgende i utredningsprogrammet under "Fremgangsmåte" under tema "Kulturminner og kulturmiljø": For å få nødvendig kunnskap om forholdet til automatisk fredete kulturminner skal det foretas befaringsperson med kulturminnefaglig kompetanse. Undersøkelser bør foretas i form av prøvestikk dersom det er stor sannsynlighet for funn av automatisk fredete kulturminner.

Friluftsliv og ferdsel

Aure kommune skriver i sin høringsuttalelse at i konsekvensutredningen må man kartlegge den lokale bruken av området både til næringsutøvelse og friluftsliv/turområde. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal ber om en kartlegging av det uorganiserte friluftslivet i området. Kristiansund og Nordmøre turistforening skriver at det må utredes hvilke konsekvenser tiltaket kan ha for lokalbefolkningens bruk av område til friluftsliv og den totale påvirkningen på et område som har et omfattende rute- og turishyttenett. Direktoratet for naturforvaltning mener det er viktig at utredningen omfatter vurdering av alternative områder for friluftsliv i de tilfeller der friluftslivsmuligheter går tapt. NVE legger til grunn at tiltakshaver ved å gjennomføre utredningskravene under tema "Friluftsliv og ferdsel" i tilstrekkelig grad vil beskrive og vurdere tiltakenes virkninger for friluftsliv og ferdsel, herunder jakt og tilgjengelighet.

Aure Venstre påpeker i sin høringsuttalelse om Skardsøya vindkraftverk viktigheten av å avklare hvilke restriksjoner som vil gjelde for de båndlagte arealene rundt de enkelte vindturbinene. Aure Venstre ønsker en avklaring av hva som er ønsket eller tillatt ferdsel i et område med et vindkraftverk i drift og hvem der er som har ansvaret ved uforutsette hendelser. Ved å gjennomføre utredningskravet *"det skal vurderes hvordan tiltaket vil påvirke bruken og opplevelsesverdien av området. Dette gjelder*

for visuelle virkninger, støy, arealbeslag, tilgjengelighet og iskast", mener NVE at kravet fra Aure Venstre vil dekkles.

5.3.2 *Naturmangfold*

Aure kommune, Møre og Romsdal fylke og Naturvernforbundet ber i sine høringsuttalelser om at forholdet til inngrepsfrie naturområder avklares og ber også om at konsekvenser tiltaket får for inngrepsfrie områder utredes. Direktoratet for naturforvaltning mener konsekvensutredningen bør tall- og kartfeste bortfall av INON. Bortfallet bør tallfestes som prosentandel av inngrepsfritt område både i kommunene og fylket/regionen. NVE stiller i utredningsprogrammet krav om at tiltakets eventuelle innvirkning på inngrepsfrie naturområder beskrives, og at eventuell reduksjon av inngrepsfrie naturområder skal tall- og kartfestes.

Møre og Romsdal fylkeskommune ber om en redegjørelse for hvilke konsekvenser tiltaket vil få for det biologiske mangfoldet innenfor planområdet, adkomstveger, havneanlegg og tilgrensende områder. Videre kreves det redegjørelse for hydrologiske endringer som kan virke inn på plante- og dyrelivet. Direktoratet for naturforvaltning mener det er helt nødvendig at det gjennomføres ny kartlegging av naturtyper, bestander, hekkstatus og viktige funksjonsområder for biologisk mangfold i og i tilknytning til planområdet. Kartleggingen bør ha fokus på ansvarsarter/rødlistearter som havørn, kongeørn, hubro, vandrefalk, lom og fjellvåk. Kartleggingen bør også ha avdekke om vindkraftutbyggingen berører viktige trekkruiter for fugl. Naturvernforbundet i Møre og Romsdal krever at det gjøres vidtfavnende undersøkelser av fuglefaunaen. Videre ønsker de at det gjøres en grundig undersøkelse av konsekvenser for arter som lever i den verdifulle kystfuruskogen som finnes i Aure kommune, for eksempel vedboende sopp. NVE viser til fremgangsmåte i utredningsprogrammet under tema "Biologisk mangfold". Det skal i nødvendig grad gjennomføres feltundersøkelser om naturtyper, fugleliv og annen flora og fauna. NVE legger videre til grunn at tiltakshaver ved å gjennomføre utredningskravene under temaet "Biologisk mangfold" i tilstrekkelig grad vil beskrive og vurdere tiltakets virkninger for naturtyper, fugl, annen fauna, flora og inngrepsfrie områder.

5.3.3 *Forurensning (støy, skyggekast og annen forurensning)*

Naturvernforbundet ønsker en vurdering av påvirkning av sivilisasjonslyd på en måte som gjør at en får kunnskap om hva som eksisterer av upåvirkede områder i regionen og ikke bare i forhold til de planlagte områdene for vindkraftproduksjon, før og etter en eventuell utbygging. EVAK skriver at de forutsetter at alle tilgjengelige data hentes inn om helseskader fra lavfrekvent støy fra vindturbiner. EVAK ber om en utredning av om det er forskjell på mengde lavfrekvent støy fra turbiner som er montert på sand eller grus og turbiner som er montert i fast fjell. Jarle Brevik er bekymret for mulige helseproblemer i forbindelse med støy fra vindkraftverket og viser til undersøkelser som er gjennomført av Pereira og Pierpoint. Mange av høringsinstansene er opptatt av virkninger av støy fra vindkraftverkene. Etter NVEs vurdering er dette et viktig utredningstrema og det vil settes omfattende krav om utredninger av støy. NVE viser til at det i utredningsprogrammet er stilt krav om vurdering av hvordan støy fra vindturbinene kan påvirke bomiljø og friluftsliv. Det skal utarbeides støysonekart for vindkraftverket som viser utbredelse av støy med medvind fra alle retninger. Bebyggelse med beregnet støynivå over $L_{den}=40\text{dB}$ skal angis på kartet. Det skal gjøres en kort vurdering av hvordan fremherskende vindretning vil påvirke støyutbredelsen.

Aure Venstre skriver i sin høringsuttalelse at man forutsetter at det planlagte anlegget ikke medfører risiko for uønsket tilsig i løsmasseavsetningene i Skarsdalen, som er knyttet til drikkevannskilden ved Skar vannverk. NVE viser her til at det i utredningsprogrammet stilles krav om at tiltakets eventuelle virkninger for drikkevanns- og reservedrikkevannskilder skal beskrives.

EVAK krever også at faren for forurensning i forbindelse med turbinhavari utredes. NVE mener at kravet vil bli tilstrekkelig ivaretatt under utredningsprogrammets pkt. tre, under forurensning, der det stilles krav til at *"mulige kilder til forurensning fra vindkraftverket i drifts- og anleggsfasen, herunder mengden olje i vindturbinene og lagring av olje/drivstoff i forbindelse med anleggsarbeid, skal beskrives"*.

5.3.4 Nærings- og samfunnsinteresser

Verdiskaping

EVAK krever at tiltakshaver går i dialog med eierne av et settefiskanlegg i Ertvågen som benytter vann fra deler av nedbørsfeltet på fjellet. Aure Venstre ønsker en utredning av hvordan en vindkraftutbygging vil virke inn på andre næringer i kommunen, og de langsiktige virkningene for distriktene som blir berørt av en nedbygging av uberørte naturområder i kystsonen. Aure kommune ber om at det vurderes hvordan utbygging av vindkraftverket og tilhørende veger, kan gi synergier i forhold til tømmerdriften. Enaasen ber om at det blir utredet om vindkraftverket kan påvirke boligmarkedet i området. Guldstein er bekymret for at bygging av vindturbiner vil virke negativt inn på tomtepriser, bolig- og hyttemarkedet i kommunen. NVE viser til utredningstema Nærings- og samfunnsinteresser, kulepunkt 1 om verdiskaping. Det skal her beskrives hvordan tiltaket kan påvirke økonomien i Aure kommune, herunder sysselsetting og verdiskaping lokalt og regionalt. Dette skal beskrives både for anleggs- og driftsfasen. NVE mener kravene innkommet, vil ivaretas tilstrekkelig under utredningstemaet verdiskaping i det fastsatte utredningsprogrammet.

Reiseliv

Aure Venstre påpeker at kommunen har gjennomført en betydelig satsing på hytteutbygging og turisme, og at konsekvensene av en vindkraftutbygging må utredes i forhold til dette. Aursundet fjordsenter ber om at det utredes innvirkning på næringsetablering basert på turisme og friluftsliv ved Haugen gård og Aursundet. De ber også om at det utredes muligheter for flytting av planområdet så langt som mulig vestover og eventuelt andre avbøtende tiltak som kan redusere skadevirkninger som følge av innsyn, støy etc. på turisme og friluftsliv i og rundt Aursundet.

NVE vil i utredningsprogrammene be om at reiselivsnæringen i området skal beskrives kortfattet, og at tiltakets mulige innvirkning på reiselivet skal vurderes. NVE legger til grunn at tiltakshaver ved å gjennomføre utredningskravene under tema "Reiseliv" i tilstrekkelig grad vil beskrive og vurdere tiltakets virkninger for reiseliv.

Landbruk

Når det gjelder landbruk og annen arealbruk i utbyggingsområdet krever EVAK at verdien av sauebeite i området utredes i samråd med Aure saue- og geitavlslaget, i tillegg til landbruksavdelingen i kommunen. NVE vil her vise til temaet "Landbruk" i utredningsprogrammet. Her er det krav om at tiltakets eventuelle virkninger for jord- og skogbruk skal vurderes. Direkte arealtap, endret eller redusert bruk av arealer skal beskrives.

5.4 Annet

5.4.1 *Ny plan- og bygningslov*

NVE viser til at ny plan- og bygningslov vedtatt i Stortinget i mai 2008 hvor reguleringsplikten for vindkraftverk faller bort. Dette er fordi lovgiver ønsker å unngå en dobbelt behandling etter de to lovverkene. Avklaringer av arealbruk og vilkår som ønskes gjort, bør derfor nå spilles inn til og inngå i konsesjonsbehandlingen.

5.4.2 *Sumvirkninger*

Kristiansund og Nordmøre tursistforening ber om at det presenteres et kart hvor de aktuelle vindkraftprosjektene presenteres sammen med andre prosjekter på Møre- og Trøndelagskysten, i tillegg til hva som anses som en full utnyttelse av potensialet for denne regionen. NVE viser til kart på side 4 i dette notatet for en oversikt over prosjekter i området.

Møre og Romsdal fylke ber om at det gjøres en vurdering av de samlede konsekvensene for planlagte og eksisterende vindkraftverk i regionen. Fylket ber om at eksisterende og planlagte vindkraftverk i området, også i nabofylket blir satt i sammenheng, og at de samlede konsekvensene for tiltaket blir utredet. Direktoratet for naturforvaltning mener at kumulative effekter bør utredes i forhold til landskap, fugletrekk og rødlistearter. Undersøkelsene bør gjennomføres med felles metodikk og det bør stilles krav om at resultatene tilrettelegges slik at de kan legges inn i nasjonale miljøbaser.

Som nevnt innledningsvis, har NVE til behandling vesentlig flere vindkraftprosjekter enn det er plass til i det eksisterende sentralnettet med planlagte forsterkninger. NVE velger derfor å behandle de antatt beste prosjektene først, og ønsker at dette vil bidra til en raskere avklaring av arealsituasjonen. NVE vil derfor prioritere mellom vindkraftprosjekter som er fremmet innenfor åtte definerte nettregioner. Vi vil også gjøre prioriteringer mellom regionene. NVE har vurdert ledig kapasitet i kraftnettet opp mot den planlagt økte produksjonskapasiteten også innefor Region 5 (Sør for Klæbu til nord for Fardal). Per i dag har NVE mottatt meldinger og søknader, og gitt konsesjon på til sammen ca. 3000 MW vindkraft i denne regionen. Den totale vindkraftutbyggingen fram mot 2025 anslås til å være 2200 MW i region 5. NVE planlegger derfor å gjøre prioriteringer innenfor denne regionen vinteren/våren 2011. Som et resultat av dette, forventer NVE at mange av vindkraftprosjektene som ikke blir prioritert i saksbehandlingen skrinlegges eller trekkes. Dette medfører at antall meldte og omsøkte prosjekter i regionen kan bli vesentlig redusert. Med bakgrunn i dette, finner NVE det ikke aktuelt å kreve utredning av sumvirkninger i forbindelse med utredningsprogrammene. Når konsekvensutredning og søknad for det enkelte prioriterte prosjekt foreligger, vil NVE vurdere om utredning av sumvirkninger er beslutningsrelevant og eventuelt fremme dette som tilleggsutredninger. NVE viser for øvrig til kulepunkt tre under temaet "Forholdet til andre planer" i utredningsprogrammet hvor det er krav om at det skal redegjøres for andre planer om vindkraftverk som er lokalisert mindre enn 20 km fra tiltaket.

5.4.3 *Nedleggelse av vindkraftverket*

Aure kommune ønsker utredning av hvilke tiltak som er aktuelle som konsesjonsvilkår når det gjelder gjenoppretting av terrenginngrep og fjerning av installasjoner.

Konsesjon for å bygge og drive et vindkraftverk gis med en varighet på 25 år. Bygging av vindkraftverk kan derfor i stor grad betraktes som et reversibelt inngrep. NVE vil derfor ikke stille krav om at dette blir vurdert i en konsekvensutredning. NVE vil i vilkår til en eventuell konsesjon

stille krav om nedlegging, riving og istandsettelse av området, og garantistillelse for kostnadene forbundet med dette.

5.4.4 *Ising og iskast*

EVAK krever at fare for iskast og turbinhavari utredes grundig og at det stilles strenge krav til avstander fra turbinene til sikker sone.

Tiltakshaver plikter i utredningsarbeidet å vurdere omfanget av ising og sannsynligheten for iskast i vindkraftverket. NVE vil i vilkår til en eventuell konsesjon stille krav til tiltak dersom faren for ising og sannsynligheten for iskast viser seg å være tilstede.

5.4.5 *Grunneieravtaler*

EVAK anmoder NVE om å kreve at Statkraft Agder Energi Vind DA framlegger en komplett liste med navn, gårds- og bruksnummer over grunneiere de har avtale med og over grunneiere det ikke foreligger avtale med for Ertvågøya Øst.

Grunneieravtaler er et privatrettslig forhold. NVE kan derfor ikke krever at Statkraft Agder Energi DA framlegger en slik liste. NVE oppfordrer tiltakshaver til å ha åpne prosesser.

5.4.6 *Livskvalitet/helse*

Kristiansund og Nordmøre turistforening ber om at den visuelle innvirkningen på befolkningens livskvalitet utredes grundig. EVAK påpeker at helse ikke er omtalt som tema i utredningsprogrammet. NVE påpeker at de visuelle konsekvensene av et vindkraftverk er et av de viktigste utredningstemaene. NVE mener at de krav som er stilt under punktet visuelle forhold i utredningsprogrammet er tilstrekkelig for å kartlegge de visuelle virkningene vindkraftverket vil ha. Videre vil NVE sørge for at de retningslinjer som er satt for utredning av støy fra MD og SFT vil bli ivarettatt. Ytterligere utredninger av konsekvenser for helse/livskvalitet vurderer NVE som ikke beslutningsrelevante.

5.4.7 *Oppdatert melding*

Flere av høringsinstansene påpeker at NVE ikke burde tatt Ertvågøya øst vindkraftverk til behandling uten å ha mottatt en oppdatert melding fra tiltakshaver, og krever at korrigert melding med tilhørende revidert kartbilag utarbeides. EVAK mener at meldingen ikke skulle vært godkjent til høring også fordi den mangler utredning av en eller flere traseer for fremføring av evt. ny kraftledning.

NVE konstaterer at meldingen om Ertvågøya vindkraftverk ble mottatt i 2006. NVE har ikke hatt ressurser til å ta meldingen til behandling før våren 2009. I mellomtiden er det naturlig at prosjektet endrer seg. I dette tilfelle har tiltakshaver valgt å redusere prosjektet. NVE mener at tiltakshaver ikke skal belastes for at NVE ikke har hatt saksbehandlingsskapasitet tidligere, derfor har ikke NVE krevd oppdatert melding for prosjektet.